NEHÉZ KENYÉR.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Nehéz kenyér.

I.

Félig bevont vitorlákkal és kissé meglazult kötélzettel állott a „Zrinyi“ a Sárga-tengeren, közel a khinai partokhoz. A hatalmas kürtőn fekete felhőkben gomolygott ki a csak néhány órával előbb meggyujtott kazántüzek sürü füstje, melyhez — mint erős, izmos férfiuhoz a gyöngéd termetü karcsu nő — odasimul a gőzszelentyükön elszálló lenge könnyü gőzoszlop.

Korvettánk várt valamire.

A minutiosusan präciz csillagászati megfigyelések szerint három heti vitorlázás után felértünk a Yangtce-Kiang torkolatához, a mit különben is bizonyitott a „kék folyó“ (Yangtce-Kiang) mocskos, sárga vizének a „Sárga-tenger“ kék vizébe behömpölygő hullámai.

Mintegy husz mértföldnyire lehettünk a parttól, mely tökéletesen egybeolvadt a felette elterülő borongós, ködös légkörrel, és beleszámitva a Whangpu folyón még megteendő utunkat, 45 mértföldnyire Sanghaitól, Ázsia „Párisától“.

Daczára meglehetős magas foku türelmetlenségünknek, melyet bőven okadatolt a négyheti megszakitatlan vitorlázás, meg a közeli „Páris“, mégsem folytathattuk utunkat addig, mig a pilot — a *folyókalauz* — nem jön a hajónkra, a ki a folyó torkolatát elzáró temérdek és rendkivül veszélyes akadályokon keresztül bevezessen bennünket a Yangtce-Kiangba, innen a Whangpu folyóba, illetőleg Shanghai kikötőjébe.

A folyókba való befutás egy nagy tengeri hajóval, egyike a hajózási tudományok legnehezebb feladatának. Még akkor is az, ha a folyó torkolata a tengerbe messze kinyuló és már távolról észrevehető szirtek-

kel van szegélyezve vagy világító tornyokkal van ellátva. Hát még akkor, ha a lapályos, homokos part alig emelkedik egy néhány méterre a tenger szine fölé; ha nincs intő sziklafok és hivogató fénysugár, mely mutatná a bejárást.

E tekintetben talán a Magelhaens-szoros nyugoti bejárata a Csendes-Oczeán felől, sőt Mekka és Medina kapujának — Dsiddah hirhedt kikötőjének — az érintése sincs annyi veszélylyel és nehézségekkel összekötve, mint a khinai folyók torkolata. A Yangtce-Kiang, a Min-Ho és Pey-Ho torkolatai egyaránt tele vannak homokzátonyokkal, alacsony szirtekkel, és a mi legveszélyesebb, messze szétágazó, széles, de nagyon sekély lefolyásokkal.

A partokat pedig párhuzamosan, azoktól néhány mértföldnyi távolságban, a szirteknek, sziklafokoknak és zugcsatornáknak valóságos tömkelege huzódik fel több mint 2000 mértföldnyi hosszuságban. Sokkal hatalmasabb védbástyát képeztek e szirtövek Khina barátságtalan, vad partjai körül a tenger felől, mint akárhány khinai fal a mongol hordák inváziója ellen a szárazföld felől.

Ez okból várt korvettánk a pilotra.

Mint a végtelen Oczeán lakatlan szirtjei körül magányosan kóvályog a merészröptü fregattmadár, ugy czirkál künn a sik tengeren *a pilot*. Messze a parttól, néha száz, százötven mértföldnyi távolságra merészkedik vakmerően nekimenni a háborgó tengernek parányi kis jármüvével.

Veszélylyel terhes, zaklatott életének kétharmadát künn tölti a tengeren. A tenger az ő eleme, az ő élete, a kedvese. Ennek van szentelve egész élete, a tenger az ő összes tudása. Ismeri azt minden pháziságában, tudja annak minden szeszélyét és szereti, mert — szeszélyes, mert vad, rakonczátlan, mert veszedelmes. Szereti, mint a hogy csak az ilyen nőt tudjuk szeretni: szenvedélylyel, véghetetlenül, odaadással. Szereti, ha nyugszik; ha végtelen sima, ezüstfehér tükrén libbenő, rezgő fényben törik meg rajta a végigsikló napsugár. Akkor bevonja a vitorláit és nyugszik ő is. Pihenve vár. Szereti, ha háborog, ha végig hullámzik rajta a pillanatnyi szeszélynek könnyen oszló redője, és imádja, ha tombol, ha hömpölygve, hegymagas hullámokat vetve zajdul fel a dühöngve végigkorbácsoló orkán alatt.

Mert az orkán az ő kenyere. Ilyenkor szüksége van rá minden hajónak. Az orkánban a pilot a mentő, a védőangyal. Ő az, a ki erős kézzel, sastekintettel menti ki a halált rejtő szirtek közé hányatott hajót. Bevezeti azt a kikötőbe, a pihenésnek és élvezeteknek édes földjére; vagy kiviszi azt a sik tengerre, a hol nincs zátony, nincs sziklafok,

csak a határnélküli végtelenség. Itt aztán magára hagyja a hajót. Az pedig neki megy az Oczeánnak, — mint az ifju az életnek. Ott, ha van szive, kitárhatja összes vitorláit, hadd repüljön, hadd száguldjon; annál jobb, csak helyes legyen az iránya. Hamarább ér czéljához.

Ő pedig, a pilot, ott marad és ujra vár. Lesi az uj kenyeret. Tomboljon a vihar bárhogyan, legyen az éj bármi sötét, ő nem menekül. Rendületlenül áll meg a helyén, mint a szikla, melyet végig nyaldos a felkorbácsolt viharhullám; nem megy a kikötőbe. De hogy is mehetne, mikor neki itt van kenyere. És ha ő menekülne is, *itt* marad a másik, a *konkurrens,* a létért való küzdelmében a legnagyobb, a legveszedelmesebb vihar!

Ha a pilot imádkoznék, bizonyára ez lenne az ő imája: adj uram sürü sötét éjszakát; adj vihart és fergeteget, a mi mindennapi kenyerünket, mert sok a pilot, kevés a hajó! Amen!

— — — Három árbocz-csucs tünik fel a láthatáron egyszerre, tőlünk északkeleti irányban. Korvettánkon felgöngyölik a vitorlákat egészen, elzárják a gőzszelenttyüt, a kürtőn kiszálló füstoszlop megnagyobbodik és a hajó megindul. Irányt veszünk a három árboczcsucs felé. Csakhamar három vitorlás kis járművet pillantunk meg egész nagyságukban.

Tekintettel veszélyes hivatásukra, valóban vakmerően kis hajócskák, merészen magas árboczokkal. Valamennyinek az árboczán egy kis lobogó leng, a pilotot jelző nagy „P.“ betüvel. Egy angol volt, egy amerikai, meg egy német. Mind a hárman felénk tartottak. Mintegy két mértföldnyire tőlük megállottunk. Vártuk, melyik lesz az első. A három pilot között már javában folyt a regatta, a létért való vitorlázás. A ki „prior tempore“, azé a kenyér, a 150 dollár.

Elől járt az amerikai csillagos lobogó, mögötte az angol piros keresztje, valamivel hátrább a fekete keresztes német. Mind a három hajó valóságos kis remekmü. Akkorák lehettek, mint egy dunai propeller, de karcsu, nyulánk testtel, aczélból épitve, fedélzetükön vizmentesen elzárható készülékkel. A vitorlázatuk aránytalanul nagyok, egy pacsirta a sas szárnyaival. Csaknem lebegve, száguldva közeledtek felénk. A szél erős nyomása alatt egészen oldalt feküdtek; az alsó vitorlák csaknem érintették a vizét.

Mintegy 1000—1500 méternyire tőlünk az angol megnagyobbitotta vitorláit és néhány percz alatt az amerikai elé vágott. Ez szintén kitárja tartalék vitorláit és felrepül egy vonalba az angollal. A német valószinüleg már összes vásznát felhasználta és el is maradt. Az

angol és amerikai azonban halad „Mast an Mast", vagy a mint magyarul mondják: „Gurt an Gurt."

A mesterileg végrehajtott vitorlamanöverek, a melyekben a pilotok felülmulják bármely tengerésznemzet matrózait, rendkivüli érdekeltséget keltettek a mi müértő matrózainkban. Valóságos izgalomba hozattak. Daczára a szigoru tilalomnak, kihajoltak a hajó párkányán, felkusztak az árboczokra és kötélhágcsókra; onnan tettek megjegyzéseket és kritikát, kiki a maga ropogós kemény dialektusán:

— Eccolo! l'inglesse xe il primo! Hurah l'amaricano! Schursl, hast dem sein Focksegel g'esehn! Guarda, quei mostri di chinesi! Schau dem sein mords Bugspriet an! Na Laczi, ilyet se pipáztál ott a ti pocsolyátokon, Löllén! (Pocsolya = Balaton.)

Az angol és amerikainak az árboczai veszedelmesen tul voltak terhelve vitorlákkal. Az árboczok a megtöréshez közel, ivalakulag hajoltak előre az óriás nyomás alatt; a hajók éles orra szökőkutat vert fel maga előtt a felcsapott tajtékzó habból. A matrózaik — mintegy 8—20 khinai lehetett a hajókon — orditozva, kiabálva biztatták egymást, a mint a vitorlákon huztak, vontak és feszitettek. Az elsőségi dijban nekik is van részük.

Egyszerre értek hozzánk mind a ketten, *de az angol került belől.* Még időnk sem volt, hogy lebocsássuk számára a lépcsőt, a midőn, az a legelképzelhetetlenebb módon már felkuszott hajónk külső falán a párkányra; innen egy ugrással a fedélzeten termett és a következő perczben előttünk termett mr. Burns, „the Yangtce-Pilot".

Előbb azonban udvariasan leköszönt a legyőzött amerikainak: Good bye, Broom! Look out for an other man! (Man pilot nyelven — man of war, hadihajó.)

Egy alacsony, szikár emberke volt mr. Burns, keményen hátraszegzett fejjel, rozsdabarna arczczal, a melyen alig volt megkülönböztethető a fakóra égetett szőke szakáll. Fején hatalmas parafasisak volt, a melyről háta közepéig lógott le a nyakvédő lebernyeg. A derekára széles, tenyérnyi vastag tüsző parafából, a pilotok „életfentartó"-ja.

Viharbarnitotta arczán, kék szemein, keskeny, zárt ajkain, általában minden mozdulatán leolvasható volt az öntudatos erélyesség, az elszánt vakmerőség és megtestesült nyugalom.

Oly nyugalom és biztonsággal, mintha csak a kabinjából lépett volna ki hosszu alvás után, végig himbálózott a fedélzeten, a parancsnoki hid felé, neki egyenesen a parancsnoknak, odanyujtá ennek a kezét, mint valami régi ismerősének és elmondá hogy:

— How do you do, Captain? I'm the Pilot!

Teringettét! A mi „parancsnok urunk" neki csak „captain" és „alászolgája" helyett azt mondja neki: hogy: maga, barátom?

Jól van az ugy. A tengeren nem igen hajlik az ember dereka.

— — —

II.

A tenger munkásainak egy másik alakja a bámulatraméltóan vakmerő, bátor, hidegvérü *gyöngy- és szivacshalászó singhalés*. A halállal játszik minden falat kenyérért, a szó szoros értelmében mondva. Ceylon szigetének a partjai és ennek szomszédsága: keletről a Nikobárok és Andamanok szigetcsoportja, nyugatról a Lakkadivek és Maladivek, délről a Ghagos szigete képezik létért való küzdelmüknek a terrenumát.

Apró kis canoékkal mennek neki a tengernek. Az egész jármü, melynél csak a malay-i prao primitivebb és bizonytalanabb, egy kivájt pálmatörzsből áll. Ez ratang- és bambusz-rostokkal rá van erősitve egy alatta fekvő vastagabb pálmatörzsre, mely nincs kivájva. A canoé oly keskeny, hogy az ember csak lovagolva ülhet rajta, mert a kivájt üregbe csak egy láb fér el. Hogy az ingó jármü megállhasson a vizen és ne boruljon fel rögtön a vizrebocsátásakor, egy harmadik pálmasudar van hozzá erősitve. Ez utóbbit két ivalakulag hajlitott rud tart 2—3 méternyire párhuzamosan a canoéhoz. Az egyensulynak eme sajátságos elhelyezése folytán a canoé meglehetős biztos támpontot nyer, ugy, hogy az aránytalanul nagy vitorla nyomását is elbirja, sőt még a hullámzás ellen is elég biztos talajt képez. (Már t. i. annak, a kinek.)

E kis lélekvesztővel mennek neki a tenger munkásai kenyeret keresni, azaz gyöngyöt és szivacsot.

A tenger szine alatt fekvő zátonyok és sziklák falához van odanőve a drága gyöngyöt rejtő kagyló, meg a koral. E tengeralatti zátonyok megtalálásában áll a singhalés tudománya; a felhozatal, az a mestersége. Kis canoéjával oda evez, a hol rendkivül magas fokra kiképzett „helyi érzékével" megszimatolja a kagylókkal berakott zátonyt. E zátonyok felett ugyanis az eltérő sugártörés folytán a tenger szine is más szinü. Köröskörül a tenger kékeszöld; a zátony felett azonban egy árnyalattal eltérő; egy parányival kékesebb vagy egy parányival zöldebb. E kis nuance neki elég a zátony felismerésére.

Most tehát, miután megtalálta a kincset rejtő helyet, könnyü a mestersége: csak fel kell onnan hozni. Buvárkészüléke nincs, még

csak azt sem tudja, hogy olyan létezik. Hanem van hatalmas tüdeje; van éles sas szeme, melylyel oda leereszkedni merészel.

A buvár a dereka köré köt egy bőrzacskót, jobb kezébe veszi a sarlóalaku éles kést, a balkezébe pedig egy félméter hosszu, hegyes keményfa-rudat fog, az *életfentartóját*. Feláll a canoé szélére és egy ugrással eltünik a tenger mélyében.

Halak és puhányok ijedten vagy lomhán térnek ki a sülyedő fekete tömeg elől. Az pedig néz és keres. Megpillantja a zátonyt és — csalódik. A szikla egészen kopasz. Keres és kutat még egyszer, mindaddig, mig érzi, hogy tüdejének már minden sejtjéből elhasználta a levegőt. Akkor egy ugrással fellöki magát a viz szinére, — üres tüdővel, üres kézzel. Egynéhány perczig pihen, jóllakik levegővel és aztán lebukik ujra. Néha talál valamit, néha nem. Néha százszor is lebukik és százszor csalódik.

Kevés ember tapossa ezt az anyaföldet, a kinek megélhetési igényei oly szerények lennének, mint a gyöngyhalászó singhalésé. Egynéhány marék rizs napjában táplálékul; egy maroknyi betel élvezetre, ez az ő összes szükséglete, minden vágya. És *ezért* neki száz meg százszor kell a tenger fenekére szállni, a honnan gyakran a *halál torkából* hozza fel a kenyerét.

A leggyakorlottabb buvár is csak ritkán birja ki tovább a viz alatt másfél percznél. És van akárhány, a kinek életében e rövid másodperczek alatt gyakran játszódnak le vérfagyasztó, megrenditő drámák.

Ugyanis, ott, a hol a singhalés gyöngyre halászik, ugyanott egy gyülöletes ellenség, egy undoritó szörny halászik ő reá, a — *czápa*.

A singhalés pedig, tudva azt, hogy valamennyi viz alá bukása alkalmával találkozhatik rettenetes ellenségével, a halálos harczra elkészülve száll a viz alá.

Egyik kezében van a kés, a másikban a leirt rövid rudacska. A kés az eszköze, a rud a fegyvere. Igy bukik a viz alá.

Nyitott szemekkel, élesen fürkészve lesi a szivacsot vagy a kagylót. Nem találja vagy megpillantja. De ugyanakkor megpillant maga előtt egy irtózatos szörnyet, egy rémlátományt. Az idomtalan, undoktestü állat körvonalai elmosódottnak, sokkal nagyobbnak tünnek fel a kristálytiszta, átlátszó vizben. A bestia szuró, hideg szemeit reá szögezve egyenesen feléje tart. Menekülésről szó sem lehet. A rabló százszorta gyorsabban uszik, mint a legkitünőbben uszó halász. Se fel, se le, sem oldalt nem menekülhet. Mig ő egyet moczczan, a szörny már régen

mellette terem. A singhalés tehát nem is moczczant hanem vár. Érzi, hogy még egy félperczig kibirja a viz alatt. És ez neki elég.

A czápa meglassitva uszását, mintegy méregetve a távolságot, közeledik feléje. Ekkor egy hirtelen fordulattal fél oldalra fekszik, mert szája helyzeténél fogva csak ebben a helyzetben képes zsákmányát elnyelni vagy abba beleharapni. A singhalés pedig mozdulatlanul vár. E pillanatban a gyilkos bestia kinyitja rettenetes száját és feléje kap az előtte lebegő zsákmánynak. Ez pedig meg sem moczczanva helyéről — talán a szétpattanás határáig hevesen dobogó szivvel, — de mindenesetre bámulatosan hideg vérrel és biztos kézzel kinyujtja a balkezét és az abban fogott farudat függélyesen tartva, mélyen betaszitja a „halál torkába". A czápa összecsapja fogait és *felpeczkeli a száját* a beléje dugott faruddal.

A singhalés pedig elérve lélegzetének talán legutolsó másodperczéig, menekül; rohanva uszik felfelé.

A szabad levegőre érve, a legelső a mit teszen az, hogy — fellélegzik. Oka van reá duplán.

A felpeczkelt szájjal tehetetlenné vált szörnyeteg pedig néhány percz multán felkerülve a viz szinére, a halászok zsákmányául esik. Többnyire azonban felfalják az apró halak.

Ugy történik vele, a mint ebben az igazságtalan életben már meg szokott történni. A mig ugyanis ez a rusnya dög élt, addig ugy volt, hogy „milliók egyért", most pedig „millióknak egy". — — — —

III.

Az oczeán viharjaival és tengeri bestiákkal megküzdött harczból élő pilot és gyöngyhalász életénél talán még küzdelemteljesebb, örömtelenebb és sanyarubb élettel keresi kenyerét egy szárazföldi hős bajnok: a *missziónárus*. Amazok csak az elemekkel harczolnak, meg a bestiákkal, ez azonban az *emberrel* küzd.

Nincs hivatás, nincs mesterség, a melynek a kenyere oly keserü, oly nehéz lenne, mint a misszionáriusé. Nincs férfiu, a kinek élete oly gyötrelmes, oly örömtelen, oly sivár lenne, mint a misszionáriusé.

Egyedül, egymagára hagyatva, mint oázis a végtelen, forró sivatag közepén, él idegen vad népek közepett. Tasmania rejtelmes vadonjaiban, Afrikának ismeretlen belsejében, a csendes oczeáni szigetek vad törzsei, Khina és Korea hirhedt csőcselékje között van a hazája.

Lelkét, szellemét megöli az évekig, gyakran élethossziglan tartó

rettenetes magány és unalom. Testét megöli a mérges miazmákat kilehelő gyilkos talaj és excessiv forróság. Egy parányi öröm, egy atomnyi boldogság, egy félnapi biztosság csak ritkán fordul elő örömtelen, sivár életében. Önmegtagadás, önfeláldozás, teljes lemondás az élethez némileg tartozó követelményeknek legprimitivebbjéről és soha fel nem lázadó tökéletes megnyugvás a semmiben — a mi az ő személyét érinti, — ez a misszionárius élete. Ez az ő kenyere.

Óriási fáradtsággal megtanulja az exotikus népnek exotikus nyelvét, a melyek között él. Felveszi annak a viseletét; ha kell, czopfot növeszt, mint a khinai és kaftánt visel; megtanulja annak a népnek szokásait, kifürkészi gondolkozásmódját; megtanul vele gondolkozni, vele érezni és akkor megindul — prédikálni, téríteni.

Nekimegy az ismeretlen, vad vidékeknek; vad lelkületü, embert irtó törzsek közé. Sarutlanul, meztelen fővel vándorol tanyáról-tanyára, erdőkön, rengetegen, sivatagon keresztül, vadállatok és vadabb emberek között. Hónapokon keresztül táplálkozik gyümölcsökkel és gyökerekkel; akárhányszor a szomjtól elgyötörve, tikkasztó forróságtól ellankasztva a kimerülésig, összeroskad nehéz utjain.

Aztán ismét folytatja vándorutját. Nekimegy ismét a küzdelemnek, a veszélynek. De mindig öntudattal és megnyugvással. Tudja, hogy száz meg száz elődje vérzett és pusztult el ez utakon, ő folytatja utját.

Nyugalom, kényelem, biztonság és talán jólét csábitja egyfelől, az otthonból; megvető guny, halálos gyülölet, kinzás, máglya, karóbahuzás riasztja vissza másfelől. És ő halad, vándorol tovább, mig eléri kitüzött czélját, a vad néptörzset.

Az isten szabad ege alatt szól hozzájuk: az ő nyelvükön, az ő felfogásukhoz mérten, de a maga hitén, a maga meggyőződésével. A bámészkodó vad tömeg bámul és röhög. Ő pedig beszél tovább. Beszél nekik az egy istenről; a ki nem itt lakik a földön, az erdőkben, a tüzben, kigyók és elefántok képében és fogukat vicsorgató szörnyek alakjában, hanem, a ki fenn lakik a magasban, még a kék égen és a csillagokon is tul. A ki azért mégis közöttünk él, mindig és mindenütt. A kitől nem is kell reszketnünk, a kit csak szeretnünk kell. A ki nem küld ránk dögvészt, pestist és gyilkos ellenséget, hanem áldást és békességet. Szól hozzájuk az isten-emberről, a ki feláldozta magát embertársaiért; a ki megbocsátott minden bünöket. Megmutatja és szétosztja közöttük a képet, azt a szelid ábrázatu embert a keresztfán, arczán az isteni jósággal, fején a dicsfénynyel. Beszél nekik egymás iránti szeretetről, egyetértésről, békéről, a bünök megbocsátásáról . . .

A misszionárius publikuma.

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A rakonczátlan, vad tömeg pedig gunyosan szeme közé röhög, leköpdösi, megkövezi a szeretetet, békét hirdető apostolt . . .

Hogy mily bámulatra méltó kitartással, mily hősies önfeláldozással és halált megvető vakmerőséggel végzik hivatásukat e hős bajnokok, látszik abból, hogy egyedül Khinában, eme, a pápuáknál is vadabb nép között, mintegy nyolczszázezer lelket nyertek meg a keresztény vallásnak.

De hogy mily kínok és küzdelmek után, hány emberéletnek az árán, arról nem szól a statisztika.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SÁRGALÁZ.

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Sárgaláz.

Egy kissé merész hasonlattal azt lehetne róla mondani, hogy olyan, mint a — Sárga-tenger. Rosszindulatu, kiszámithatlan és hirtelen, mint ez.

Éppen akkor támad és azt lepi meg, a ki legkevésbbé gyanitja. Mind a kettő gyilkos módon bánik el áldozataival; t. i. előbb megkinoz, meggyötör és aztán öl. És nem csak ugy vaktában, mint az elemi csapás, hanem mintegy feltett szándékkal. Csaknem öntudatosan, mint akár az ember. — Meggyötrés közben mind a kettő szünetet tart. Az is ugy mint ez, hagyja, hogy erőt gyüjtsön az áldozat a további megkinzáshoz. A Sárga-tenger hajósa fellélegzik, megpihen: rendbe szedi megtépett vitorláit és uj erővel tart a czél felé; a sárgaláz betege is magához tér: örvend és hálálkodik, hogy életben maradt. A legmélyebb bizalom, a legnagyobb hálálkodás közepette hirtelen és váratlanul ujra kitör a vihar, ujra beüt a láz. De most már igazán leveri a lábáról. Rövid küzködés után az áldozat többnyire elpusztul.

A sárgaláz mondhatni kizárólag csak forró égövön uralkodó betegség, jól lehet előfordul Ázsiának is némely déli pontján, mint pl. Dél- és Cochin-Chinában, a Csendes-tengeri szigetek északibb csoportjain, továbbá Nyugat-Afrikának az Egyenlitő közelében fekvő partján; a tulajdonképpeni hazáját azonban *Amerika nyugati partja képezi.* A szorosan vett hazája, hol egész éven át szórványosan fordul elő és igen gyakran gyilkos jellegü epidemiakép lép föl, azon óriás partrészen van, mely a mexicói öblöt fogja körül, és ettől délre, végig Brazilia partjain és fel északra, a nyugat-indiai szigetcsoportokig.

Az öldöklő betegséget okozó csirának különösen kedvező talajul szolgálnak a közép- és dél-amerikai népesebb kikötővárosok, meg az ezek közelében fekvő óriás tavak, mocsarak és zsombékok körül elterülő rengetegek, melyeknek sürüjébe ritkán hatol be a tisztitó és csirát-

ölő napsugár, és a melyekben métermagasra gyülik meg a bomlásnak, rothadásnak és korhadásnak indult temérdek szerves anyag. — A kikötővárosok azon részében, hol örökös tanyát ütött a nyomor, a szegénység és a velök karöltve járó piszok és szenny, ott örökös otthona van a sárgaláznak, mely aztán minden kifürkészhető ok nélkül, egyszerre s hihetetlen széles területekre kiterjedő borzasztó járványnyá fajul.

Ily esetekben a benszülötteket sem kiméli, mig ellenben a járvány jellege nélkül mondhatni kizárólag az idegeneket és nem acclimisáltakat támadja meg. Ezért nevezik a benszülöttek: idegenek pusztitójának, mint akár a chinaiak Shanghai városukat: idegenek sirjának. A nyugatafrikai négerek vagy a mexicói és braziliai creolok csaknem ugy immunisok a sárgaláz iránt, mint pl. a chinaiak vagy a malayok teszem fel az ő vidékükön uralgó malaria, typhus iránt vagy akár a mosquito-legiókkal szemben. Mig a benszülöttek egész életükön át büntelenül isszák folyóik mocskos vizét, addig hajóink legénységéből csaknem mind sulyos malariabetegséggel vagy typhusszal fizette meg azt a néhány korty mocskos vizet, melyet daczára a szigoru tilalomnak, az excessiv forróság következtében a folyóvizből ivott. Minket a kétségbeesésig gyötörtek a mérges mosquitok csipős harapásukkal, mely áthatott a ruhán és a vászonczipőn keresztül, a benszülöttek pedig csaknem teljes meztelenségükben, még csak rá sem hederitettek a csipkedő apróságokra. Hogy mennyire pusztit és különösen mennyire pusztitott a sárgaláz az idegenekben, azt elmondhatják a spanyol és portugál hajósok, kik az előbbi évtizedekig legsürübb érintkezésben állván e partokkal, hajóikon hihetetlen mértékben öldökölt a tropikus sárga moloch.

A hajók különben mindig igazi alkalmas talajt képeztek a sárga láz terjedésére. A szokatlan nagy forróság, a sárgaláz fennállhatóságának egyik legfőbb feltétele, az oczeán által megkivánt nehéz munka, a megromlott tápszerek és rossz ivóviz élvezése, az összezsufoltság, a hajó üregeinek csak igen fogyatékos, vagy néha egyáltalában nem szellőzhető dohos helyiségei, nagyon alkalmas talajjá teszik a hajót a sárgalázt okozó mérges mikroorganismus tenyésztésére, mely daczára gyilkos hatásának, mégis oly gyenge „szervezetü“, hogy a legdühöngőbb járvány azonnal, mintegy ollóval elvágva, szünik meg egyetlen közbejött hüvös éj befolyása alatt.

Hogy contagiosus (ragályos) a sárgaláz, az épp oly kevéssé tagadható vagy állitható, mint az, hogy helyhez kötött, miasmatikus. Mert a mily kevéssé kimutatható az, hogy személyről személyre ragadós

volna, épp ugy megtörtént tény, hogy e ragályos partokról hazajövő hajó nyomában Nyugat-Európa különböző pontján lépett fel egy „zártabb körü“ sárgaláz-járvány a nélkül, hogy a csirát magával hozó hajón egyetlen egy megbetegülési eset fordult volna elő.

A járványok között mindenesetre előfordulnak olyanok is, melyek sokkal enyhébb lefolyásuak és a melyekben a halálozás a megbetegülésnek 50%-ában áll be.

Annyi azonban bizonyos, hogy tulnyomó előszeretettel viseltetik az idegenek iránt és ezek között is elsősorban az egészséges, izmos és erős ifjabb individuumokat támadja meg. Nők, aggok, gyermekek csak a gyilkosabb jellegü epidemiák alatt kerülnek sorra, a mikor a megtámadottaknak 74—85%-a pusztul el feltétlenül.

Mi a sárgaláz lényege? Hogyan kezdődik és hogyan végződik a sárgaláz?

A sárgaláz lényege a máj acut szöveti elfajulásában áll.

Kezdődik — mondhatni — semmivel, egy kis rosszulléttel és végződik (az esetek legnagyobb részében) mindennel: az — élettel. Vegyünk egy Puebla vagy Santos kikötőjében éppen horgonyt vetett hajóval megérkező erős és egészséges fiatal embert például.

Egy-két napon keresztül az exotikus földhöz kötött várakozásait és reményeit kielégitendő, kiváncsisággal néz széjjel a kikötő különböző pontjain. Érdekkel nézi meg a város ismeretlen szépségeit, exotikus érdekességeit. Kimegyen a várost körülvevő erdőig, elnézi a tengerparton foglalkozó emberek nyüzsgő, mozgalmas életét. Este hazatérve a hajóra, érzi, hogy egy kissé szokatlanul bágyadt és törődött. Annak tulajdonitván, hogy a sok járás-kelésben fáradt el és ezzel megnyugtatva magát, elalszik. Reggel felébredve, gyengének érzi magát és feltünő halvány. A tea nem kell, a hajó körüli mozgalom nem érdekli, a kedélye mélyen lehangolt. Sajátságos izgatottság és remegés fogja el; délután a forróságot türhetetlenebbnek tartja, mint máskor; a bőre forró, de egy csepp izzadtság nincs rajta. Undorodik az étel szagától, a szomja pedig csillapithatlan.

Este, miután előbb a fogvaczogásig megrázta a hideg, beáll a forróság, a láz, mely leveri a lábáról. Levánszorog a szük kis kabinba, ledül a keskeny ágyra, a melyet többé el nem hagy — élve.

Az éj folyamán a láz rettentő fokra emelkedik. (A hónaljába tett hőmérő eléri a 43-ik fokot.) Oly magasságot, a melyet Európában orvos csak a legritkább esetekben észlel. Minden izülete, minden izma fáj. Borzasztó félelem, egy sulyos, halálos betegség előli rettegés fogja el; idegesen reszket minden tagja. Az első nap eltelik végtelen forró láz-

ban, csillapithatlan szomjusággal és leghevesebb izületi fájdalmakkal. Másnap és harmadnap állapota nem hogy javulna, de még rosszabbodik. Az előbbi gyötrő fájdalmakhoz ujak járulnak; a gyomor és máj tájékán érez szúró, égető fájdalmakat; a szomja fokozódik, de a gyomra nem tür meg semmit. Éppenséggel semmit; az égő szomjuság oltására lenyelt korty viz sem marad meg. Szája, nyelve, torka száraz, mint a tapló.

Egész testét elboritja a *sárgaság*, a czitrom halványsárga szinével kezdve, mely fokozódik a túlérett narancs sötétsárga szinéig.

Ugyanekkor vérzések állnak be száján, az orrán és a gyomrából. Nyelve és ajka megdagadnak, tagjai oly gyengék, hogy fekhelyén meg sem mozdulhat.

A láz, — most már a szó szoros értelmében vett sárgaláz — folyton a legmagasabb fokon áll.

Beáll a delirium, a tulhevült agy káprázatos, fantasztikus, csalóka játéka. Teste oly sulyos, mintha az Andesek nehezednének rája. Feje nehéz, mint egy óriás vasgömb; lábszárai és karjai képzeletében oly vastagok, mint az árboczrud, és oly sulyosak, mint egy ágyucső És neki azokat folyton emelgetni kell. Az égetően forró testü, gyötrően szomjas ember képzeletében végtelen hómezők jelennek meg, melyekről hüsitő, hideg szél leng feléje. Mire a hüs szél közelébe ér, a hósivatag forró homokpusztává lesz, az onnan lengő szél forró, mint a sütőkemence levegője. Futni akar a Sahara Samumja elől, de ágyucső sulyos lábait nem birja. — Jéghegyeket lát; az északi fényben kék, zöld és fehér szinben tündöklő hideg hűsitő jéghegyeket. Meztelen testtel fúrja, tolja magát a jégsziklák közé; mire hozzájok ér, azok forró sziklatömbök és égető törmelékek.

Hüvös árnyas időben jár, hol kristálytiszta patakot lát. Odamegy, hogy belé mártsa égető fejét. Mire a feje benne van, a hüs erdei patakból izzó láva lesz.

Hűs árnyat, jeget, hideget, keres mindenütt és naptól áthevült sivatagot, homokot és forróságot talál mindenütt.

Negyednapra beáll a nagy változás. A láz hirtelen leszáll a normális hőmérsékletig, a fájdalmak és vérzések megszünnek. A phisiologikus secretiok is beállván, az előbb taplószerüen száraz repedezett nyelv és száj ismét normális nedvesek. A beteg étvágya megjön és vele együtt az életkedv; az a végtelen ragaszkodás az élethez, melyet csak az ismer, a ki a halál félelmén már keresztül ment. A megkönnyebbült beteg kedélye emelkedett. Most már csak egyetlen vágya van még el innen; el haza, hazafelé minden áron! Az otthon utáni vágy a

betegség ezen remissionális stádiumában mondhatni az egyetlen bántó érzés. Alig tudja bevárni, hogy a hajó induljon, hogy jöhessen haza az otthonába, az övéihez. Megnyugszik a viszontlátás édes reményében.

(Viszontlátás azonban itt lenn már nem lesz, csak — odafönn.)

Ezen reménynyel és vágygyal teljes állapot tudniillik nem sokáig tart. Néhány órával vagy legfeljebb két nappal később hirtelen beáll ismét a láz és vele a betegség valamennyi többi symptomája. A rettenetes fájdalmak az izületekben, a beteg a lenge takaró könnyü nyomását nem tudja elviselni, a vérzések minden üregből; a sárga szin mind sötétebbé válik. A gyomor rendkivül fáj és oly tulérzékeny, hogy éppenséggel semmit sem tűr magában. Jóllehet a láz ismét a legmagasabb fokra emelkedett, az öntudat mégis tiszta és megmarad az utolsó leheletig. A betegnek teljes tudata van sulyos állapotáról, érzi a gyötrő fájdalmakat izületeiben és tudja, hogy a halál előtte. Néhány óra mulva beáll a halál előjele, a tökéletes indolentia, nembánomságnak és apathiának tiszta képe. Most már nem fáj semmi; sem a fej, sem a gyomor, az izületek. Jóllehet a nyelve és a szája a megrepedésig kiszáradt és ámbár ismét gyötri a csillapithatlan szomjuság, nem panaszkodik, nem kér. A rendkivül elgyengült szegény szenvedő végtelen megnyugvással türi állapotát. Mialatt a sárga szin folyton sötétedik, a beteg szeme kezd homályosodni, érverése alig érezhető, a lélegzete alig halható. Éjfélig kiszenvedett.

A sárgaláz ellen biztosan ható orvosság nincs. A legtöbb, a mit az orvos tehet, abban áll, hogy a lehetőségig enyhiteni törekszik a szenvedő fájdalmait.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

KRIPS UR A YANG-TCÉN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Krips ur a Yang-Tcén.

Elindulásunk után mintegy 8 hóval később érkeztünk fel a Hoang-Hay északi részébe, a honnan hosszabb tartózkodások után bevitorláztunk a hatalmas Yangtce-Kiangba. A Hoanghay magyarul annyit jelent, hogy: *Sárga tenger* és azért nevezik *sárgának*, mert gyönyörü *kék* vize van, a Yangtce-Kiang pedig annyi, mint a *Kék folyó* és azért nevezik *kék*-nek, mert a vize a rohamos árral uszó iszaptól a lehető *legsárgább*. Szóval a két elnevezés egészen megfelel a bámulatra méltó khinai logikának. A Yangtce-Kiangon való tartózkodásunk alatt a folyó egészen ki volt áradva, és ez időben érte el áradásának legmagasabb fokát. A folyó egyes helyeken a sik tengerhez hasonlit, és helyenkint a partok egyike sem volt látható. Mintegy 600 mértföldet tettünk felfelé a hatalmas folyón és utazásunk 14-ik napján King-She-Ctán város elhagyása után Wu-Hu felé közeledtünk. A folyón előforduló mozgalom és minden tünet oda mutatott, hogy már a város közelébe járunk. Erre mutatott többek közt az, hogy a Yangtce-Kiang különben is piszkos vize még mocskosabb lett; a khinai városok fölött és körül elterülő penetrans, orrfacsaró büz már érezhető volt, daczára annak, hogy éppen akkor bontottak fel a hajón egy hordó — conzerv hust a holnapi ebédhez; itt-ott látható volt egy már bomlásnak indult leánygyermek uszó hullája, mely gyermeket a fiu-gyermek jövője felett aggódó szülők szeretete adott át a *kék-folyó* lágyan ölelő habjainak, továbbá minduntalan szembe jöttek velünk az otromba vizi járművek, a dzsunkék, mely otromba alkotásu, dült árboczu és toldott-foldott vitorláju járművektől hemzseg a Yangtce-parti városok környéke, és a melyekkel a khinai hajósok elrutitják a fenséges szép tengert.

Délután 4 óra tájt, midőn szolgálati teendőimnél fogva az ágyuütegben elhelyezett betegeimmel voltam éppen elfoglalva, sietve jön hoz-

zám a parancsnoki ordonanczmatróz és tengerész lakonismussal jelenti nekem, hogy: „Sior! il Commandante La chiama!“ — Hivat a parancsnok. — Futok fel a fedélzetre, onnan a hajóhidon álló parancsnokhoz és várom rendeleteit.

Parancsadás helyet azonban az előttünk éppen kibontakozó kikötő felé mutat:

— Nézzen oda, — mondá — és — bámuljon! Nos, mit mond hozzá az ön — magyar szive? (Megjegyzem, hogy én voltam az egyetlen magyar tiszt a corvettán.)

A megszokásból és fegyelmezettségből származó feltétlen engedelmességgel rögtön megtettem, a mit parancsolt; t. i. odanéztem és — bámultam! Bámultam, de nem fegyelemből, hanem azért, mert amit láttam, az csakugyan bámulattal töltötte el az én — magyar szivemet. A part mentén temérdek dzsunkék, sampangok, gőz- és vitorlás hajók, bárkák és pontonok voltak elhorgonyozva. E temérdek járművek között feküdt elhorgonyozva egy szép formáju, tisztán tartott nagy hajó, melynek keresztárboczán ott lengett a — magyar nemzetiszinü lobogó!

Jóllehet, hogy a földgömb bármely más pontján is nagyon meglepett volna a magyar lobogó megpillantása, de itt, a Yangtce-Kiangon, benn Khina szivében, 10-ezer mfnyire az otthontól, a piros-fehér-zöld lobogó csaknem megdöbbentő, mondhatnám lelkesitő hatással volt reám.

Tiz perczczel a horgony lebocsátása után már a szárazon voltam. A „Bill of Health“ et — az egészségügyi pátenset — kellett bemutatnom az egészségügyi hivatalban. (T. i. a megérkező hajóknak a szárazfölddel való érintkezés nincsen megengedve addig, mig a Bil of Health ügyét a hajó orvosa az illető szárazföldi hatóságokkal el nem intézte.)

Talán egy kikötőben sem tünt fel a hajón maradt parancsnoknak és tiszteknek az egészségügyi pátens elintézése oly hosszadalmasnak, mint Wu-Huban. T. i. a hajóra térésem előtt meglehetős kerülőt tettem a csónakkal. Közvetlen közelből akartam látni azt a piros-fehér-zöld lobogót, aztán meg akartam tudni, hogy mi a neve a hajónak és tulajdonosának.

Meg is tudtam: *Aoshin-Maru*-nak hitták a hajót és *Krips* urnak a gazdáját. Ugy tehát a *chinai* folyón *magyar* lobogó alatt járó hajónak *japán* neve van: legénysége angol-holland-német keverék, tulajdonosát ugy hijják, hogy: Mr. *S. Krips*.

Visszatérve hajónkra, a parancsnoknál találtam egy félméter átmérőjü fehér paraffa sisakot, egy fehér zubbonyt és fehér nadrágot, a mely ruhadarabokba egy széles vérpiros indiai shállal egy apró,

szürke emberke volt bekötve. A szürke emberkének barnás-szürke arcza volt, mint a forró égöv alatt élő európaiak legtöbbjének, éles egyenes orra, hegyes álla, fakóra sült pofaszakálla és rendkivül élénk gesztusa.

Mr. S. Krips volt, a magyar lobogó alatt járó japán nevü hajónak tulajdonosa.

— Ime, az ön *szorosabb* honfitársa, mutatott be a parancsnokunk engem Krips urnak.

Barátilag ráztam meg *szorosabb* honfitársam kezét és örömemet fejeztem ki a felett, hogy alkalmam nyilik megismerkedni egy bátor szivü, vállalkozó szellemü honfitársammal, ki a végső Keleten szerez dicsőséget édes hazánk büszke lobogójának.

— I'dont speak the Hungrian, please speak english or german, (nem beszélek magyarul, kérem, beszéljen angolul vagy németül) válaszolá szükebb honfitársam *meleg* hangu üdvözlésemre.

Krips ur magyarsága különben is tényleg csak abban állott, hogy véletlenül egyszer Magyarországon jött a világra.

Mindazonáltal a megelégedésnek bizonyos nemével tekintett az egész tisztikar a honfitársra, mint az első és egyetlen osztrák-magyar alattvalóra, a ki a Yangce-Kiangon és a Sárga Tengeren hirt és nevet szerez nekünk, magának pedig dollárokat, — sokat.

És meg kell vallanom, hogy őszinte örömmel láttuk a „China Marchant Steam Navigation Companie", a „Shangai Mitchell Compnie", a Geo Mac Bain et Compnie és több más világhirü magán czégek lobogói között a magyar nemzeti szinü tricolort.

A sok dicséretre és elismerésre Krips ur nagyon szerényen viselte magát.

— Kérem, uraim, nem érdemlek semmi dicséretet. Én csak az egyszerü kereskedő ember vagyok, ki idekerülve a távol Keletre példát vettem magamnak az itt élő kereskedők merész és geniális foglalkozásain és azon törekszem, hogy ugy, mint ők, tiszteletet és tekintélyt szerezzek az áruimat védő lobogónak. Butherfield and Swire Geo Mac Bain, and Compnie, Bucheister und Comp. is kicsiben kezdették — és nézzék uraim, ma világra szóló nevük van. Zsádnmatsnko egy hordó heringgel kezdte müködését és ma uraim — Zsádnmatsnko egy nagyhatalom.

Krips urnak igaza volt. *Zsádnmatsnko* tényleg nagyhatalom. Ezeket az urakat tulajdonképpen ugy hivják, hogy Jardin Mattheson and Com panie, a kiknek nevét azonban széles e világon — so weit die englische Zunge reicht — ugy ejtik ki, hogy *Zsádnmatsnko*, Angliától kezdve le a déli Atlanti oczeán magányos szigetéig, Tristan de Cunhaig

a Sechel szigetektől a Palau szigetekig és Tasmaniától Wladiwostockig mindenütt ismerik Zsádnmatsnko urakat.

Ez a czég valóságos uttörője volt a nyugati czivilizációnak a Kelet és Dél magányos szigetén és félvad népeinél. Árulnak mindent, a mi a szines carton és a svájczi konzervtej között van: üveggyöngyöt, bicskát, dohányt, szines tollat, festéket, petroleumot, nyakkendőt, conservborsót, dohányzacskót, isteneket és bálványokat, rézből, fából és kőből, en gros és en detail, pálinkát, függönyt, plajbászt, csónakokat, kapákat, köteényeket, vitorlaköteleket és drogueriákat.

És nagyon sok angol, német és olasz koponya lett már beütve azzal a puskával, melyet a Jardin Matheson et Compt. adott el a Csendes oczeáni szigeteken gyöngyért, bambuszért, aranyért és kókuszdióért. A czég valóságos nagyhatalom, melynek egész flottája jár szerte a világon saját lobogója alatt, mint akár a hires Peninduhsular and oriental Steamsheap Companienak és a világhirü Messagarier Maritimnek.

Krips ur állitása szerint ezek az urak annak idején egy hordó norvég heringgel kezdették a „businesst", az üzletet; mennyivel szebb jövője van tehát neki, ki mindjárt egy 2000 tonnás steámerrel lépett a Zsádnmatsnkó magaslatig vezető lépcső első fokára.

Krips ur „business"-e, — üzlete — tulajdonképpen abban állott, hogy a közvetitő, átadó, leszámoló és szállitó üzletet végezte a Sárga tenger parti kikötők és a Yangtce-Kiang menti nagykereskedők között. A Yangtcén felfelé vitt Shanghaiból: opiumot, gyapotot, fegyvereket, gyufát, czukrot, vasat és kelméket, lefelé pedig hozott Tai-Ping-Tuból rizset, selymet, theát és porczellánt Shanghaiba. Shanghaiban átvette a kereskedőktől a portékát, a parti városokban pedig a benszülött kereskedőknek átadta, még pedig az ott megszokott uzus szerint, a mely abban áll, hogy: *do ut des*, a mi chinaiul körülbelül annyit tesz, hogy: én adok portékát, te pedig adsz érte dollárokat, de készpénzben.

Krips ur Aoshin-Maruja portékán kivül élő állatokat is szállitott: t. i. chinaiakat és más barmokat, mely szállitmánynál legtöbb baja az előbbiekkel volt. Krips ur ugyanis nagyon jól tudta, hogy a tisztelt czimü chinai passagirok alkalom adtán ugyanannyi rablókká változnak, a mennyiben már számtalanszor megtörtént, hogy a néhány száz főnyi chinai utas megtámadta a hajó legénységét és az európai utasokat, meggyilkolták őket, a portékán szépen megosztoztak, ők maguk pedig a rablott tárgyakkal elmenekültek a velük egyetértésben lévő dzsunkékon, melyek „*véletlenül*" mindig „a tempó" jelentek meg a láthatáron.

Ez okból tehát az Aoshin-Maru is minden tekintetben gondoskodott utasainak kényelméről, t. i. a chinai utasok egy erős deszkafal

által a corridornak és fedélzetnek az elejére voltak szoritva, a honnan kilépniök semmi körülmények között sem volt szabad. Ezt az elzárt helyet köröskörül vizcsapok vették kürül, a melyek segélyével a kazánból 120 fokos forró vizet és gőzt lehetett fecskendezni a lázadók lehütésére; a szalonban és a corridor hátsó részén — az európaiak számára fentartott helyeken nyitott szekrényekben puskák, kardok és revolverek állottak a legénység és európai utasok rendelkezésére.

Corvettánk huzamosabb ideig tartózkodván Yangtce Kiangon, még néhányszor volt alkalmunk találkozni az Aoshin-Maruval. Természetesen mindannyiszor büszkén gyönyörködtem a honfitárs hajójában.

— Ime a vörös-fehér-zöld szinek China szivében; ime a magyar Zsádnmatsnko! mondám a többieknek.

Legutoljára Hankauban láttuk Krips urat, a ki ezuttal nekünk is szállitott valamit. Megkértük ugyanis, hogy hozzon nekünk Shanghaiból — jeget! Krips ur azonban Shanghaiból nem hozhatott jeget, hanem hozott e helyett a Ching-Kiang-Fui havasokról néhány vas-cassonban comprimált havat. Mire az Aoshin-Maru Ching-Kiang-fuból Hankauba ért — 600 mértföldnyi ut — a ching-ciangi comprimált hóból lett ugyanannyi láda szennyes meleg viz, melynek hőfoka testvérek között is megért 26° Celsiust! Néhány héttel később már künn jártunk a sik tengeren és egy hónappal később már Lütsung-Khóban, Észak-Khinának egyik kikötőjében horgonyoztunk. Az itt élő néhány európaitól sok érdekes ujdonságot tudtunk meg. Többek közt azt is, hogy Krips ur cserben hagyta a Yangtce-Kiangot, az Aoshin-Marut, a magyar lobogót, meg egy jó csomó kereskedőt. Krips ur t. i. sikkasztott, megszökött és most körözik.

Képzelhető, mily kellemetlenül hatott ránk e hir. Igy megcsalni minket és igy becsapni a khinaiakat!

Elhatároztuk, hogy Krips ur — gazember.

A lüchungkhói amerikai consul már többet is tudott mr. Kripsről. Mr. Krips átszökött Koreába, és 180.000 taelt vitt magával!

180.000 taelt, azaz 230.000 dollárt, azaz egy félmillió frtot arany ban! Ez már más!

Elhatároztuk, hogy Krips ur nem gazember; Krips ur egy — geniális ember.

Szorosabb honfitársamat földfölötti és tengeralatti kabeleken körözték az összes parti városokban, Khinában, Koreában és Japánban. Wey-Hey-Weig már nyomán voltak, itt azonban egyszerre eltünt, elveszett. Ugy eltünt minden nyoma, mintha egy Tayfun nyelte volna el.

Krips ur azonban, mint láttuk, geniális ember volt. Nem veszett el, hanem csak eltünt.

Ugyanis Wey-Hey-Weyba menekülve, letette a félméter átmérőjü paraffa sisakot, a fehér zubbonyt és az indiai shalt és magára vett e helyett egy bő kék selyem kaftányt, füzöld szinü bugyogót, fehér talpu himzett csizmát, az orrára felbigyesztett egy tenyér nagyságu barna szemüveget, leberetváltatta az állát és koponyáját, egy bokáig érő czopffal ellátott parókát huzott a fejére és beállott — mandarinnak. Mint ilyen kibérelt egy dzsunkét és bucsut mondva a „Központi Birodalomnak", átvitorlázott Koreába, a „keleti szellő" hazájába.

Krips ur óvatos volt. Nem a városban, Csemulpoba horgonyzott, hanem néhány mértföldnyire a kikötőből a temérdek apró szirtek egyikénél huzódott meg kibérelt dzsunkéjével. Inasát pedig beküldte egy csónakon Csemulpóba, hogy váltson neki jegyet arra a japán hajóra, mely hetenként egyszer közlekedik Csemulpo és Nagasali között. Krips ur ugy tervezte, hogy ha egyszer Japánban lesz, könnyen átmenekülhet a nagy Oceánon át, San-Franciscoba, a dollárok hazájába, a hol épp oly szivesen látják a Yangtceről hozott taeleket, mint a budapesti gazdák egyesületének pénztárától áthozott osztrák-magyar forintokat.

Az inas azonban jegy és pénz nélkül tért vissza este a rejtekhelyre.

— Elvették a pénzét a japánok, magyarázá a fiu.

Másnap ismét beküldte a fiut a jegyért, a fiu pedig ismét jegy és pénz nélkül tért vissza a dzsunkére. Már megint elvették a pénzét azok a hunczut japánok.

Jóllehet a szökevénynek égett a talpa alatt a dzsunke fedélzete, és jóllehet tudta, hogy a chinai inas van olyan gazember, hogy még tizszer is elveszik a pénzét azok a ravasz japánok, nem mert személyesen bemenni a városba, mert hát ő is félt a japánoktól, a kik Coreában kitünően szervezett rendőrséget tartanak.

Beküldte tehát A-Fut harmadszor is a jegyért. Egyszersmind adott neki pénzt külön, a mit a japánok elvehessenek tőle. Hogy A-Futól a pénzt a japánok vették el, az igaz. Csakhogy a japánok teát, ételt, kártyát és más mulatságokat adtak érette az ő barátságos és bájos teaházaikban, amiről persze Afu nem tett jelentést a gazdájának.

Az idegen chinai fiu megjelenése az aránylag kis városkában olyan időben, midőn uj hajó nem is jött a kikötőbe, feltünt a japán rendőrségnek. Meg is figyelték. Harmadszori partra jövetelekor a boy tényleg meg is váltotta a jegyet, beszállt a csónakjába és a dzsunke rejtett helye felé evezett.

Kellő távolságban egy csónak követte, megrakva japán rendőrökkel.

Krips a dzsunkén érthető türelmetlenséggel várta a csónakot. Örömmel veszi észre, hogy a csónak közeledik, de megdöbbenéssel pillantja meg, hogy ezt egy második csónak követi.

Hamar tisztában volt a helyzettel. Belátván, hogy nincs menekülése, a tengerbe ugrott és egy közeli szikla felé uszott. A japán csónak utána. Éppen akkor értek hozzája, midőn a menekülő a viz alá bukott. Ketten is utána nyultak. Az egyik rendőrnek egy hosszu copfos paróka maradt a kezében, a másiknak pedig egy kopaszra beretvált ember, chinai ruhában, de európai arczczal.

Krips urat bevitték Csemulpoba, a hol átadták a mi érdekeinket is képviselő angol consulátusnak, provisorikus conserválás végett.

Később átvitték Shanghaiba, hogy az ottani főconsulunk jurisdictiójának átadják.

Ily gyászos vége lett a piros-fehér-zöld lobogónak a Yangtce-Kiangon, és ilyen hamar lebukott Krips ur a Zsádnmatsnko magaslatig vezető létráról.

Mi biztunk azonban Krips urnak 180 ezer tael eltulajdonitására képesitő geniálitásában. Hiszen itthon is látjuk, hogy a nagy bukások nem mindig esések, hanem inkább ugrások — fölfelé.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

FÉLREISMERT LOBOGÓ.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
KÖNYVTÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Félreismert lobogó.

A tavaly oly sokat emlegetett *Korea* legujabb történetében — t. i. a 70-es években — két igen érdekes és exotikus keleti országra nézve, válságos jelentőséggel biró mozzanatot képeznek az *amerikaiakkal* és *japánokkal* keletkezett konfliktusok. Az amerikaiakkal való konfliktusok ugy keletkeztek hogy a koreaiak, illetőleg a Ta-Tong parti lakosok, egy a folyó torkolatába tévedt amerikai kereskedelmi hajót, — a General Shermant — megtámadták, felgyujtották és a legénységét legyilkolták. A koreaiak t. i. az amerikai shoonert — *franczia* hajónak tartották. Miután pedig Koreának néhány évvel ez esemény előtt véres afférja volt a francziákkal, a koreaiak a franczia lobogót joggal támadhatták volna meg.

A General Shermon elkövetett gyilkosságot megboszulandó, az Észak-Amerikai Egyesült-Államok Rodgers tengernagyot egy flottával küldték Korea partjaira. Igy aztán megteremtődött Koreának egy ujabb konfliktusa, most már az amerikaiakkal.

Még e konfliktus idejében történt, hogy Korea partjain, Csemülpóban, egy japán hadihajó jelent meg. Ezuttal először történt, hogy Japán részéről egy egészen modern, hatalmas pánczélhajó jelent meg a koreai kikötőben.

A koreaiak az uj lobogót csakugyan félreismerték és azon hiedelemben, hogy *amerikai* hajó, azt is megtámadták, szétrombolták és a legénység nagyobb részét leölték.

Természetesen Japán egy egész flottát küldött át a koreai partokra, hogy megbüntessék őket a japán lobogón ejtett sérelemért.

Tehát két izben véres harczok, és egy ország évezredes történelmét megváltoztató, uj mederbe téritő háboruk keletkeztek azon — ugyszólván — *csekély tévedésből*, hogy a parti lakók a kikötőben meg-

jelenő hajó lobogóját nem ismerték fel, vagy pedig, mert összetévesztették egy másikkal.

*

Habár sokkal kisebb jelentőségü, de eléggé tragikus kimenetelü esemény történt ugyanezen okból — t. i. *a lobogónak félreismeréséből* — több évvel ezelőtt *a mi haditengerészetünk* egyik hajójával, a Fridrich korvettával.

A „Fridrich" a hetvenes évek végén földkörüli utazásra volt kiküldve. A korvetta utazási programmjába többek közt egy rendkivül fontos missió volt feltéve: *Borneo szigetének körülhajózása.* Már csak azért is érdekes volt e missio, mert a „Fridrich" előtti összes utazások Borneo partjain csak kisebb, részleges excurziókban állottak. A „Fridrich" korvettát, *tehát a mi haditengerészetünket* illeti meg a dicsőség, hogy az *első hajó* volt, mely a 13.600 n. mértföldnyi kolosszális szigetnek csak fogyatékosan ismert vad partjait egyhuzamban körülhajózta.

A sziget körüli utazás folyamán, mely Jáva szigetéről, Surabayaból kiindulólag, a Makassari szoroson és a Celebesi tengeren végig Borneo északkeleti pontja felé huzódott, a „Fridrich" több olyan pontokat érintett és mért fel a part mentén, melyek, mint tökéletesen ismeretlenek, a legpontosabban kidolgozott tengerészeti térképen sem voltak megjelölve.

Egy ilyen hydrografiai mérés eszközlése végetti horgonyzás alkalmával történt a tragikus esemény, mely oly emlékezetes maradt haditengerészetünk évkönyveiben.

A „Friedrich" Borneonak északkeleti részén, a *Bum-Bum*-szigetek közelében horgonyzott, a *Siboku* folyó torkolatának környékén. A szigetcsoport körül fekvő számos korall-zátonyok és a folyó torkolatának környéke, részben nagyon hiányosan, vagy éppenséggel nem lévén megjelölve a térképen, a „Fridrich" parancsnoka — Oesterreicher báró sorhajókapitány — elhatározta az ismeretlen vidék pontos felmérését.

Hogy a meglehetősen igénybe vett kőszénkészletet pótolja és kimélje, elhatározta továbbá, hogy a gazdátlan terület őserdőjének hatalmas törzseiből néhány hétre való fütőanyaggal látja el a hajót. Ez okból egy csapatot rendeltek ki az erdő szélére — favágásra.

Másnap reggel — május 7-én — a gőzbárka által vontatott nagy csónakban — 30 főből álló matróz-csapat, továbbá négy altiszt és egy hajóács szállott a partra, egy tengerész kadét vezénylete alatt. A kadét parancsot kapott, hogy rögtön a partra szállás után állitson fel öt fegyveres őrt az erdő felőli oldalon, kettőt a parton, egyet pedig a

csónakban. A gőzbárkát pedig várják be, mely este fog érettök a partra menni. A szárazföldre jutott matrózok, kik hónapok óta először éreztek szilárd talajt lábaik alatt, kik hosszu idő óta először érezték magukat némileg felszabaditva a hadihajók hajlithatlan vasfegyelme alól, gyermekies, pajkos örömmel fogtak a munkához. Az őserdő csengett a hangos nevetéstől és dalolástól, meg a fejszecsapásoktól, melyekkel sorra döntötték az évszázados hatalmas sudarakat. Közbe-közbe azzal mulattak, hogy majmokat fogdostak és „repülő kutyákat", melyek ezrével tanyáztak a lombok között. Délig óriási rakás sudarat döntöttek halomra, melyek közt volt egy néhány *3—4 méter átmérőjü* törzs.

A déli szieszta előtt Nembrini, a kadét, egy őrjárattal körülszemlélte a helyet, melyen a favágás történt. Látván, hogy a veszélynek semmi nyoma, bevonta az erdőben felállitott őrszemeket, hogy ezekkel is több legyen a munkáskéz. Csupán a parton maradt két őrszem és egy a csónakban, mely mintegy 40 méterre a parttól feküdt elhorgonyozva.

Mintegy 2 óra tájt délután az egyik őrszem *öt canoet lát előbukkanni* a folyóból. A canoek megkerülve az öblöt, nyilsebességgel eveztek fel, a mi csónakunk közeléig. Itt hirtelen „front"-ba sorakoztak, felrakták a canoek orrára a mellvédeket és üvöltő kiabálások közt megkezdték a támadást dárdákkal és nyilakkal. Néhánynak közülök kovás puskájuk is volt; többek közt a mintegy 80 főnyi kalóz-csapat főnökének is, egy őszhaju, hatalmas termetü vadnak.

A meglepett matrózcsapat ijedten kapott fegyverre. Karabélya csak egy néhánynak volt; a többiek fejszével, csákánynyal és fadorongokkal látták el magokat. A harcz központja a mi csónakunk körül mozgott. Ezt a szép, öblös járművet akarták a pirátok megszerezni minden áron. A csónakban ülő matróz, Filinich, hősies bátorsággal tartotta magát. Addig lőtt a pirátok sürü csoportjai közé, mig csak volt tölténye. Pompás lövéseivel le is teritett néhányat közülök, mindenekelőtt az egyik canoe orrán handabandázó és üvöltő ősz főnököt. Kilövöldözvén töltényeit, a vizbe ugrott és a viz alá bukva, sértetlenül uszott ki a partra, daczára az utánna dobott dárdáknak és nyilaknak.

Matrózaink közül néhányan a vizbe ugrottak, hogy a megtámadott csónakot a partra vonják. Elől járt Delconte nevü matróz, kezében a karabélylyal, szájában néhány tölténynyel, utánna *Kiraz*, *Car* és *Horváth* Mihály. Delconte sziven találva, összerogyott. „Addio madre mia! qua mi tocca morire"; Isten veled, édes anyám! itt ér utól a halál! kiáltá a bátor tengerész és meghalt. Egy perczczel később Kiraz esett el, kit homlokon talált halálosan egy dárdaütés. Car és Horváth

szintén sulyosan megsebesültek; még a vizben elestek, de bajtársaik a partra vonszolták. (Horváth Mihály az egyetlen magyar, ki Borneo szigetén ontotta vérét lobogónkért.)

A fekete rablók rendkivül ravaszul harczoltak mellvédeik mögül, vagy a canoek falai alól alig bujtak elő, és ilyenképpen biztositva lövöldöztek, egy perczre meg nem szünve vad orditásaikkal. Hiszen ha a szárazon merészkedtek volna, ott könnyen elbántak volna izmos és bátor matrózaink e hitvány termetü gyáva kalózokkal.

E közben a vadak feloldották csónakunk horgonyát, odakötötték egyik canoéhoz és elvontatták. A többi canoék visszavonulása előtt néhányan a vizben álló vadak közül elesett matrózaink holttestét gyalázatosan megcsonkitották. Egy széles handzsárral levágták az elesettek fejét és ugyanazon fegyverrel végig felmetszették a hasukat.

Ekkor aztán eltüntek — nyomtalanul . . . A hirtelen előbukkanó tulerős számu ellenségtől a vad kinézésü és vadul üvöltő, nyillal meg dárdával harczoló pirátok által meglepett matrózok, most, hogy még a csónakjukat is elrabolták, semmit sem tehettek egyebet, mint hogy folyton készenlétben állva, egy ujabb támadás ellen helyezzék magukat biztonságba. Igy találta őket este felé az értök jövő gőzbárka.

Mindezekről persze a hajón semmit sem tudtak. Egyrészt, mert a korvetta meglehetősen távol horgonyozott a parttól, másrészt pedig a tenger felől lengő szél következtében a puskaropogást sem hallhatták. Képzelhető tehát az a riadalom, melyet a hajóra jövők jelentése előidézett. A parancsnok azonnal alarmot fuvatott és a korvettát „harczra kész“ állapotba helyezte. A bekövetkezett sötét éjt azonban nem tartotta alkalmasnak arra, hogy a rablókat azonnal üldözőbe vegye.

Másnap reggel néhány hadilag fölszerelt csónakkal indultak ki rekognoszczirozásra. Meglehetős magasan felhatoltak a folyóba és kutattak az erdőben, de a rablóknak, vagy egyáltalában embereknek nyomára sem akadtak.

Következő napon a korvettával indultak a pirátok keresésére. Felkutatták a közeli Bum-Bum szigeteket, az Admirál szigetet és folyton kutatva, keresve, felvitorláztak a Tawifawi szigetekig. A megkérdezett vagy vallatóra fogott benszülöttek semmiről sem akartak tudni és valószinü, hogy nem is tudtak semmit. A kutatások alatt nyert felvilágositások szerint a pirátok vagy a Siboku folyó felső partjairól leszállt vándorkalózok lehettek, vagy az öböl távolabbi vidékén tanyázó benszülött dayakok, e hirhedt „*fejleütők.*“ Az a körülmény, hogy a támadók az elesett matrózoknak levágták a fejét és magokkal vitték, valószinüvé tette az utóbbi feltevést.

Ugyanis e dayakoknál — ugymint több más vad törzsnél — az egyén társadalmi állása és tekintélye attól függ, hány levágott fej fölött rendelkezik az illető. E gyüjtemény megszerzésében az asszony- vagy gyermek-fej nem hogy nem derogál a vitéz harczosnak, hanem ellenkezőleg, még becsesebb. Mert hát asszonyfejhez csak akkor jut tisztességes ember, ha a védő férfiak már mind le vannak vágva. Megjegyzendő, hogy az apa fejgyüjteményét a fiu nem örökli. Az apa szerezte tekintélyben a fiu nem fürödhetik, mint minálunk, hol az apa véres verejtékkel szerzett ezresein a fiatal ur ágál. A borneoi dayakoknál ez nem „gilt". A ki a dayakoknál henczegni akar, az szerezzen előbb ezreseket, akarom mondani: koponyákat.

A csatatérről haza hozott fejeket ugy präparálják, hogy megnyitják a koponyát és kiszedik belőle az agyvelőt. Ekkor ismét összekötözik, beleteszik egy czifra kosárba és lassu tüz fölé helyezik a füstre, mig a fej, illetőleg a bőr és izomzat megaszalódik rajta. Ilyen állapotba helyezik aztán az ajtókra vagy a kunyhó elé.

A „Fridrichen" tehát meg voltak róla győződve a felől, hogy dayak rablókkal történt az összeütközés. De későbbi kutatásaikon, különösen pedig Singaporeban, hova hosszabb idei pihenésre tértek vissza, felvilágositották őket a felől, hogy a rablók *malayok* voltak a Tawi-Tawi szigetekről. És mindjárt magyarázattal is szolgáltak.

A malayok t. i. *összetévesztették a mi lobogónkat a spanyol hadi lobogóval.* A kettő között tényleg nagy a hasonlóság. A mi hadi lobogónk ugyanis piros-fehér-piros; a spanyol lobogó pedig: piros-sárga-piros. Ha már most a lobogó egy darab ideig ki van téve a nap és eső behatásának, a fehér csik épp ugy szürkévé lesz, mint a sárga csik. A félreismerés tehát a legélesebb szemnek is lehetséges.

A spanyol lobogó megtámadására pedig igenis volt okuk a tawi-tawibeli malayoknak. E szigetek ugyanis a Sulu szigetcsoporthoz tartoztak, mely csoport akkori időben háborus viszonyban állott a spanyolokkal. A suluk t. i. semmiesetre sem akarták magukat a spanyolok által boldogittatni. Elfogadtak volna *bárkit* protektornak, csak éppen a spanyol volt előttük gyülöletes.

Miért? Azért, mert a spanyolok nem annyira *colonizálnak*, mint inkább *katholizálnak* mindenekelőtt. És hogy mit ért Spanyolország a katholizálás alatt, azt megmagyarázták Gonzales, Arbuez, Ximenes és Torquemada. Már pedig egy Arbuezet, vagy Torquemadat még egy dayak gyomor sem képes egészségesen elviselni.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TENGERÉSZ A SZÁRAZON.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NYMÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Tengerész a szárazon.

A tengerész-életről nagyon furcsa nézete van a legtöbb szárazföldi embernek. A müveltebb osztálynál is olyan állitásokat, még gyakrabban olyan kérdéseket lehet néha hallani, hogy az ember nem tudja: nevessen-e a határtalan naivságon, vagy bosszankodjék a nagy — tájékozatlanság felett.

— Volt-e már Khinában? Szenvedett-e hajótörést vagy egyszer? Szokott-e tengerbeteg lenni? Hol vannak — éjjel? Milyen egy tengeri vihar? Vannak-e nők? Hát az asszonyaikkal mit csinálnak, ha tengerre kelnek? stb. stb.

A közt a temérdek kérdés között, a melyet a szárazföldi ember a keze ügyébe eső tengerészhez intéz, ezek a legfőbb, leggyakrabban intézett kérdések, ugy szólva a sarkalatos kérdések, a melyekhez a vallatás folyamán a leghihetetlenebb kérdések egész sorozata kapcsolódik.

Legyen a kérdés még olyan furcsa is, kitérni előle nem lehet, ha csak annak nem akarja az ember kitenni magát, hogy goromba tengeri medvének tartják. Felelni kell tehát mindenáron.

Tehát:

— *Volt-e már Khinában?*

Ezt a kérdést a kérdezőknek oly nagyszámu többsége és oly állhatatossággal intézi az emberhez, mintha ezen a földgömbön ránézve egyetlen pont sem volna idegen, vagy uj és ismeretlen, csak éppen Khina, India, Amerika, Tasmania, az Azorok — ez mind bliktri. A legtöbb embernek a földrajza, — ugy látszik, Khinából áll és egy tengerész, a ki még Khinában sem járt, előtte az nem is tengerész.

Tényleg áll, hogy azt a rekedtséget, melyet szabadságidőm alatt

apránkint beszereztem magamnak a feleletadás által, csaknem kizárólag Khinának köszönhetem. Másrészt pedig hálával tartozom az „ég czopfos fiai központi birodalmának", mert csakis annak köszönhetem tengerész reputációmat.

Hát hogyne? Miféle tengerész az, a ki még csak Khinában sem járt?

— *Szenvedett-e már hajótörést vagy egyszer?*

Mintha bizony egy hajótörés az emberi életnek oly kellemes állapota lenne, hogy csupa szeretetből meg is repetálja az ember. Aztán meg mintha annak a hajónak egyéb dolga nem is lenne, mint hogy csupa unalomból, változatosság kedvéért, egy kis hajótörést szenvedjen. Vagy talán azt hiszik, hogy egy hajónak első sorban az a rendeltetése, hogy minden kis széltől hajótörést szenvedjen. Elbámultam néha, hogy milyen emberek intézték hozzám ezt a kérdést.

— *Szokott-e tengerbeteg lenni?*

Ez a harmadik kérdés. Nem a sorrendre nézve gondolom, hanem a kérdés gyakoriasságára nézve.

Fogas kérdés, az igaz. Ha azt mondja az ember, hogy: igenis szoktam, — ez árt a reputációnak. Ha pedig azt mondja: én sohasem voltam tengerbeteg, hát az is árt annak a bizonyos reputációnak, miután egyszerüen nem hiszik el neki. Hogyne? Tengeren járni és nem szenvedni tengeri betegségben?

Most álljon elő az ember azzal a kissé hosszadalmas magyarázattal, hogy a mint egy fának a levelei egymáshoz sohasem hasonlitanak tökéletesen, olyanképpen tökéletesen különböznek e tekintetben az emberek egymástól. Vannak tengerészek, a kik soha, de soha, a legirtózatosabb vihar közepette sem lettek tengerbetegek, és viszont olyanok, a kik daczára annak, hogy a tengeren ették meg kenyerük (vagyis kétszersültjük) javát, tengerbetegek lettek abban a perczben, a melyben a hajó elhagyta a kikötő nyugalmas vizét.

Itt van pl. *Nelson*, a tengeri hősök leghősebbje, a tengerészeknek e mythoszi, félisteni alakja, a ki a trafalgari csatánál is, a hajóhid korlátán kihajolva, a kezében tartott hosszu szócsövön keresztül adta meg a tengernek azt, a mi a tengeré.

Viszont vannak sokan, a kik csak az ut kezdetén kapják meg a tengeri betegséget és biztos talppal állnak meg a hosszu ut folyamán később előforduló orkánok alatt. Ellentétül azoknak, a kiket az uton mindig lever a lábukról a betegség, ha a már megszokottnál csak egy kissé élénkebbé lesz a hánykolódás.

Vannak olyanok továbbá, a kik egész életükben csak egyetlen-

egyszer szenvedtek a tengeren és többé soha, ha akár csak évek után szálltak ismét tengerre.

Sőt olyanok is vannak, a kik derekasan megállották az ut viszontagságait, de a legnagyobb mértékben tengerbetegek lettek abban a perczben, a melyben ismét szárazföldre léptek vagy a hajó a kikötő sima tükrébe ért, a hol megszünt a hánykolódás.

Megemlitendők azok is, a kik tökéletes „tengerszilárdak" a hajó fedélzetén, de rögtön beadják a derekukat, mihelyest csónakba szállanak; továbbá azok, a kik megállják a hajó jobbra és balra dülöngését a legeszeveszettebb mértékben is, ellenben a legcsekélyebb bukdácsolásra (elölről-hátra) már betegek lesznek stb. stb.

És most tessék ezt naponként vagy husz kérdésre ugyanannyiszor elmondani.

—*Hol vagyunk — éjjel?*

Nem ugy van értve, hogy a hajónak melyik részén tartózkodunk, hanem hol kötjük ki a hajót etetni, abrakolni.

Most jön a magyarázat, a mely a kérdező individualitáshoz mérten vagy kimeritő, megfelelő vagy pedig épp oly naiv, mint maga a kérdés. Emlékszem egy esetre, a midőn az utóbbi módon, — minden esetre egy kissé drasztikusan magyaráztam meg, hogy hol vagyunk — éjjel.

— Ismeri ön a térképeket? — kérdém a kérdőtől.

— Hogy ismerem-e? Mint a saját tenyeremet vagy akár Magyarország térképét!

— Hát hány vonal kereszteződik az ön baltenyerén és hány fut egymással párhuzamosan?

— Azt igazán nem tudom. Sohasem jutott eszembe megnézni.

— No lássa csak. Hát Kárásztelek hol van, melyik megyében!

— Bizony én nem tudom. Sohasem jártam ott.

— No sebaj. Hát akkor megmutatom önnek térképen, hogy hol vagyunk éjjel. Kiteritettem előtte a földabroszt és megkérdeztem tőle, mik azok a fekete vonalak, melyeknek egy része északról délre huzódik, másik része pedig keletről nyugatra és egy bizonyos pontban keresztezik egymást.

Megmondotta. „Ezek itt a meridiánok; ezek pedig a déli szélességet mutatják".

— Nagyon helyes. Tehát lássa, ott, a hol egy meridián keresztül vág egy déli szélességet, ott a tengeren mindenütt szállodák és korcsmák vannak elhelyezve. Ezekben töltjük mi az éjszakákat.

— Ne mondja kérem! No ezt igazán nem tudtam.

Ehhez a főkérdéshez gyakran egy második, alárendelt kérdés csatlakozik, t. i. hogy honnan tudjuk mi meghatározni, hogy tulajdonképpen hol vagyunk, a tengernek melyik pontján?

Nagyon bajos megmagyarázni, ha csak nem olyan értelmes ember intézi a kérdést, mint az a „sneidig premier lieutenant", a ki ugyan e kérdést intézte egy tengerésztiszthez.

— Ech, kámechád, mondjá csák nekem, hogyan találják föl önök ázokat á szigeteket meg kikötőket az oczeánon, hm? Hiszen nincs utmutatójuk, sem káláuzuk?

— Kalauzunk persze nincs, sem utmutatónk; de tudja kamerád, vannak compassaink, térképeink . . .

— Ách önöknek térképeik is vánnák? Hiszen ákkor áz csák gyerekjáték lehet! . . .

— *Milyen egy tengeri vihar?*

Többnyire egy kissé szentimentális hajlamu kisasszonyok és fiatal Titán Laczik kérdése. Az előbbiek csókolni való kedves módon irtóznak és rettegnek az egyéniségükhöz mért leirásnál és megkönnyebbülve, hálásan szoritja meg az ember kezét, ha egy kis megkinzás után végrevalahára haza hozza őket a biztos kikötőbe.

Ha van is a kedves kérdezők között egy kis különbség a rettegés és elborzadás kifejezésében, egy tekintetben tökéletesen megegyeznek egymással. Mindnyájan nagyon szivesen hallgatják, a mikor az ember bevitorlázik abba a bizonyos — biztos kikötőbe.

A Titán Laczik egész másnemü leirást kapnak. Ezeknek fékevesztett vad démonként üvölt, bőg, harsog és mennydörög a tomboló orkán. A vihar korbácsolta hentergő, hömpölygő tengeren tornyosmagasságra zudulnak fel az irtózatos, óriás vizhegyek, melyek menydörgésszerü robajjal, siketitő, borzasztó zajlással zugnak le a félelmesen hánykolódó hajót elnyelni akaró, szédítő mélységbe . . ."

Hogy még jobban imponáljon a „bősz orkán", elszavalom neki Horaciussal:

Illi robur et aes triplex
Circa pectus erat qui fragilem truci
Commissit pelago ratem
Primus!

(Erővel és háromszoros pánczéllal volt az vértezve, a ki először merészkedett törékeny járművel a csalfa tengerre bizni magát.)

A meggyőzött titán nem fojthat el ilyenkor egy sóhajt, melynek ez a rejtett tartalma: „Hej, ha én még egyszer születhetnék!"

Vannak-e ott nők?

Egyike azoknak a kérdéseknek, a melyek a szárazföldit a lehető legnagyobb mértékben érdeklik. Utolsó szabadságom második felében fogadtam valakivel, hogy tiz kérdező közül legalább is hatan fogják ezt kérdezni. De tévedtem a föltevésemben! Mert a tiz között — férfiak és nők vegyesen — nem volt egyetlen egy sem, a kit nem érdekelt volna az, hogy vannak-e ott nők?

Hogy hol van az a tulajdonképeni *ott,* azt csak ugy apránkint lehet kivenni. Egyik az ott alatt a hajót érti, a másik a tengert és az idegen kikötőket egyáltalában; de a legtöbb megint csak — Khinát gondolja az ottnak.

— Hol gondolja ön, hogy: ott?

— Hát a hajót.

— No, hát ott bizony — sajnos — nincsenek.

— Nincsenek? Hát aztán — ki főz? (Hogy kivel társalgunk, azt nem kérdik. Ki főz, ez a legfontosabb).

— A szakács.

— És nem a szakácsné?

— Persze, hogy nem, miután nők abszolute nincsenek a hadihajókon.

— Egyetlen egy sincs? Semmi-semmiféle nők?

— Bizony talán még nőstény állatok sem!

— Hát aztán, hogy tudnak megélni nők nélkül? — szörnyüködik a vallató. Ez már aztán más kérdés. Az ember nem is felelhet reá. Hát ugyan mit is lehetne ilyen kérdésre felelni? Az ember a vállait vonogatja és hallgat.

— De ha a kikötőkbe jönnek és kiszállanak, mégis csak látnak nőket?

— Ott már igen. Még pedig sokat és válogathatunk tetszés szerint feketét, sárgát, bronzszinüt, barnát, csokoládé-szinüt. Sőt hébekorba fehéret is!

— Ejnye, beh szép lehet az!

— Mi? A fehér nő?

— Oh nem, — mondja az illető olyan hanggal, mint a mikor valaki az unalomig jól lakott a becsinált csirkével, meg tortával és szeretne már egyszer egy kis foghagymás rostélyost is enni, — azt a válogatást gondolom.

A nőket persze a fekete vagy a bronzszinü testvérnek a toilettje érdekli mindenekelőtt.

— Ugyan kérem, hogy vannak öltözve? — kérdé tőlem egy csókolni való fehér arczu kis kolozsvári „európai.“

— A legszeretetreméltóbb egyszerüséggel, — sehogy.

— Jézus Mária! talán csak nem járnak meztelenül?

— Oh nem; a legjobb — pardon, akarom mondani: a legrosszabb esetben is viselnek valami — fügefalevél-félét. Miután azonban önök a föld tulsó oldalán is nők, természetes, hogy ez a fügefalevél a földgömb tulsó felén épp ugy alája van vetve a divatnak, mint pl. az önök kalapja, a melynek egyszer nincs karimája, máskor nincs fedele és most pláne egyik alkatrésze sincs meg.

— Hogyan, még azzal a fügefalevéllel is lehet divatot üzni? Aztán miben áll az ő divatjuk?

— Nem sok variációjuk van a szegényeknek. Egyszer elől viselik máskor — hátul.

— Ez az egész?

— Oh nem: van még egy harmadik variáczió is. Tudniillik, a mikor nem viselik sem elől, sem hátul, hanem a mellükön.

— Aztán, ha egy idegen férfi lát egy ilyes divatos hölgyet, nem szégyenli magát?

— Ki? A férfi?

— Pfui, menjen már. Maga ugyan szép női ismeretséggel bir.

— Kérem szépen, ne tessék becsmérelni az én ismeretségeimet. Ismerek én ott olyan nőket is, a kiknek valóságos turnürjük van.

— ? . . . .

— Nem párisi, hanem a legtermészetesebb.

— De most már igazán pfui! Menjen, menjen. Nem kérdezek magától többet semmit!

A mit bizonyos körülmények miatt igazán nagyon sajnáltam. — —

— És mit csinálnak asszonyaikkal, ha nem szabad magukkal vinniök?

Természetesen ezt a férfiak kérdezik. Ez a kérdés nagyon alkalmas egy kis ravasz taktika kifejtésére.

Ha nőtlen az illető, vagy pláne fiatal házas, a ki éppen a mézes hetek gyönyöreit élvezi, akkor az ember szomoru arczot vág és sóhajt egyet.

— Lássa kérem, ez éppen a baj. Ez az egyedüii, vagy mindenesetre a legkeserübb csepp a tengerész életében. A legérdekesebb, a legboldogabb perczben ott kell hagyni a feleségét, ezt a drága portékát. El kell menni messzire, hosszu időkre. Leveleket nem igen lehet irni; azaz, hogy irni lehet, de nem lehet elküldeni. Még irásban sem lehet megmondani annak az elhagyott, busuló kis asszonynak, hogy menynyire szereti az ember, mennyire vágyódik utánna. Aztán ha már meg

is irja azt a levelet és el is küldi, bizony eltelik néha hat hónap is, a mig választ kaphat rá. Azt sem szabad elfelejteni, hogy egy olyan magányos busuló asszonyka, ha egyedül van sokáig, hónapokig . . . hm, nem jó az ördögöt a falra festeni . . .

Ha égő lánggal vágyott volna a kérdező a tengeri élet után, *erre* a felvilágositásra bizony *elmegy* a kedve a tengertől, de nagyon.

Éppen megforditva gondolkozik a másik, a ki már régen kinőtte a mézes hetek czipőit és jelenleg már egy másfajta — lábbeli alatt nyög. Ennek a számára ez a leirás jut:

— Tudja kérem, az a körülmény, hogy az ember nem viheti magával a feleségét, nagyon örvendetes jelenség a tengerész életében. Képzelje csak, minő boldogság az, ha az ember egy-két évre levethet magáról a házas élet megunt terheit! Az ember szabad, mint a madár; nem felelős a tetteiért; nem tartozik beszámolni, hogy hol volt, hol járt; nincs zsörtölődés, perpatvar, gyereklárma, husdrágaság, uj kalap...

— És nincs — anyós! sóhajtja a szegény megkinzott és e percztől kezdve megesküszik, hogy nincs boldogabb ember a — nős tengerésznél.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

KIKÖTŐI GYÖNGYÉLET.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

Kikötői gyöngyélet.

I.

Valamennyi nézet között, melyet a szárazföldi a tengerészéletről táplál, határozottan az a legtévesebb, melylyel a kikötőkben töltött napokról bir.

A legtöbben azt hiszik, hogy mihelyt a hajó a kikötőbe ért, az ember kapja a frakkját, azaz a podgyászát, partra száll és még csak feléje sem néz a hajónak az indulásig.

Az *utazó közönség* persze hogy igy teszen. Ezeknek a legnagyobb része, ha ugyan nem mindnyájan, a megérkezés napján már kora reggel talpon van. Felöltik az ünneplő gunyájukat, türelmetlenül végig olvassák hamarjában az illető kikötőről szóló Bädecker-czikket és felfegyverkezve napernyővel, parafa-sisakkal, revolverrel és bottal, meg egy hatalmas látcsővel, kiállnak a fedélzetre. A horgony még jóformán nincs is a fenéken, ezek már seregestül tódulnak a hajó alá jövő csónakokba. Ha aztán eljő az elindulás ideje, akkor szépen visszaszállingóznak a hajóra és a legjámborabb béketüréssel nekiadják magukat a hosszu ut unalmainak.

Egészen másképpen áll ez a hadihajók személyzetével.

A hadihajók a legtöbb kikötőben a kiszálló helytől vagy a rakparttól nagyon távol, néha több mértföldnyire horgonyoznak. Ennek oka részben a hadihajók mély járata, másrészt pedig az a hagyományos etikett, mely megtiltja a „polgári“ hajókkal való közelebbi érintkezést és arra itéli, hogy tiszteletet gerjesztő távolban tartsa magát a „plebs“-től, a kereskedelmi hajóktól.

Tehát már a nagy távolság maga is oly körülmény, a mely a hajó elhagyását és a partra szállást megnehezíti, vagy legalább kelle-

metlenné teszi. Ez azonban még hagyján. A ki a partra akar szállani, az ugy van vele, mint a ki egy rendezvousra siet; az nem ismer akadályt, nem fél a veszélytől, hanem megy minden áron.

Notabene: „de csak ugy, ha lehet", azaz, ha megengedi a szolgálat. Egy hadihajón ugyanis viharban sincs oly sok tennivaló, oly lázas munkálkodás, mint a kikötőbe érkezés első napjaiban. Ilyenkor minden embernek bőven kijut a magáé és nagyon furcsa szemmel nézik a „felsőbb hatóságok" azt a szerénytelent, a kinek ennyi temérdek munka között csak még eszébe is jut, hogy szárazföld is van a világon.

Leirhatlan zürzavar van ilyenkor a hajókon. Mindenekelőtt jön a territoriális „salut", egy nagyon czeremoniális jelenet, mely daczára gyakori ismétlődésének, mindig szép és érdekes marad.

A mely perczben lezuhan az óriási nagyságu horgony, ugyanazon pillanatban leereszdik a hajó két oldalán azokat a nagy vitorlarudszerü gerendákat, melyek a hajó két oldalán, mint két kinyujtott kar állanak a viz szine fölött. (Ezekhez kötik t. i. a vizre bocsátott csónakokat s ezeken száll be a legénység a csónakba, vagy jön onnan a fedélzetre = Backspiere.)

Ezzel egyidejüleg, ugyanabban a perczben a kürt szavára fegyverbe lép az őrség, a tüzérek pedig felszerelik és megtöltik az ágyukat; a középárbocz csucsára felvonják az illető ország lobogóját, (felgöngyölt állapotban) és a mint az emlitett két rud eléri a vizszintes fekvést, megrántják azt a kötelet, mely a felgöngyölt lobogót tartja: ez felbomlik, egyet pattog a levegőben és ugyanazon pillanatban dördül el az első lövés, a melyet pontosan kimért öt másodpercznyi időközökben követ még husz lövés.

A salut után vizre bocsátják azokat a nagyszámu sulyos csónakokat, melyek az ut tartama alatt a csónakdarukra vannak felhuzva vagy a fedélzetre beemelve. A nagy csónakoknak vizrebocsátása oly nehéz munka, hogy többnyire a hajó összes legénysége igénybe van véve általa.

Ezután következik az ugynevezett „kikötő-toilette", mely csaknem több munkát és időt vesz igénybe, mint egy bálba készülő hölgynek a toilettje. T. i. az ut alatt meglazult kötélzetet egyenkint hozzák rendbe. Hogy mennyi munkába kerül az, a mig a *százakra menő* köteleket, a melyeknek egy része karvastag és 65 – 85 méter hosszu, feszesre huzzák, oly feszesre, mint egy megfeszített hur, azt el lehet képzelni. A komplikált gépeket, kazánokat és az ezeket összekötő temérdek csövet tükörsimára takaritják. Hogy mily kinos gonddal takaritanak a hadi

hajókon minden részecskét, legyen az a gépeknél, az ágyuknál, vagy a kórházban, mutatja az, hogy mikor a parancsnok hajó-szemle alkalmával fehér keztyüs kezével végig tapogatja azokat, *a fehér keztyünek mocsoktalanul* kell kiállania a vizsgálatot! A vitorlákat felgöngyölik a rudjaikra és bevonják egy vászonburkolattal; a hajót megmossák alaposan kivül és belül; épp igy a csónakokat is és száz meg száz olyan apróságokat végeznek, melyeket nem is lehet leirni.

Ugyanekkor megindul a hajó körül egy kisebb mérvü népvándorlás. Mindenek előtt jönnek a kikötő egészségügyi hivatalnokai, a kik alapos vizsgálat alá veszik a hajót, hogy nem hurczol-e be valami ragályos betegséget és hogy rendben vannak-e az illető papirjai? A leg kisebb gyanura — quarantinba helyezik a hajot, a mi bizony nagyon keserves állapot. Az ilyen hajónak fel kell szednie a sátorfáját, t. i. a horgonyát és a kikötőnek egy távolabbi részében kell meghuzódnia. Ott felhuzza a quarantint jelző sárga lobogót és a mig az a gyászos lobogó ott leng az előárboczon, addig a hajó tökéletesen ki van zárva minden érintkezésből.

Ha azonban nincs semmi baj, akkor jöhetnek a konzulátus hivatalnokai, a kik a legkedvesebb és legtürelmetlenebbül várt vendégek. Ők hozzák t. i. a megérkezett postát, melyet néha már hónapokkal előbb küldöttek el hazulról.

Jönnek továbbá a már horgony előtt fekvő hadihajók tisztjei, a kik az illető parancsnok nevében gratulálni jönnek a szerencsés megérkezéshez és felajánlani az esetleg szükséges segitséget.

Hogy ez a czeremónia nem történik mindig mulatságos quiproquok nélkül, mutatja a következő eset. Egy korvettánk néhány évvel ezelőtt Créta szigetén Suda-Bayban bocsátá le horgonyát. A nemzetközi tengerjog értelmében a korvetta parancsnokának meg kellett volna adnia a szokásos territoriális salutot, mely áll 21 ágyulövésből, mely idő alatt, t. i. mig a lövések eldördülnek, a hajó középárboczán a megtisztelendő nemzetnek, vagy országnak a hadi lobogója leng. Ezt a salutot azonban az illető kikötő erődjéről, vagy egy esetleg ott horgonyzó nemzetbeli hadihajónak haladéktalanul viszonozni kell és viszonzásul a tisztelgő hadihajónak lobogóját vonja fel árboczára.

Ha a megérkező hajó parancsnokának biztos tudomása van arról, hogy az érintett kikötőben adott salutját sem egy erődről, sem egy hadihajóról nem viszonozhatják, akkor a salut teljesitése saját belátására van bizva.

Az emlitett korvettánk parancsnoka Suda-Bayban véletlenül nem talált török hadihajót; ettől tehát nem is várhatta a viszonzást. Hogy

egy erőd van Suda-Bayban, azt tudta; de hogy ez az erőd képes-e 21 ágyulövést visszaadni, azt már egy kissé kétségbevonta. Először is: mert Suda-Bay török; másodszor pedig mert Suday-Bay Créta szigetén van. Itt pedig akárhányszor megtörténik az erődben, hogy az ágyuk nem állanak lövésre készen; vagy ha az ágyuk rendben vannak, akkor nincs puskapor; vagy pedig ha van ágyu is, meg lőpor is, akkor nincs — tüzérség a kéznél.

A parancsnok tehát sokáig fontolgatta, megadja-e a salutot, miután ennek nem viszonzása — történiék az bármely okból — direkt sértés és alapos ok esetleg hónapokig elhuzódó jegyzékváltásra.

A parancsnok tehát várt. Reggel 8-kor megjelent egy fiatal török tüzértiszt az erődből és parancsnoka nevében üdvözölte a mi parancsnokunkat, barátságos „szalem alejkumot" kivánva neki.

A törökül nem értő parancsnokunk franczia nyelven kérdé a fiatal törököt a körülmények mibenléte felől. A török tiszt azonban angolul felelt rá, még pedig azt, hogy nem tud franciául, hanem igenis angolul. A parancsnokunk azonban viszont az angol nyelvben volt gyenge, és így a mellette álló tisztre bizta, hogy kérdezze meg a törököt, mi lesz a saluttal. A tiszt szépen szótagolt angol nyelven kérdé a törököt: ha mi megadjuk a kommanderednek a salutot, fogjátok-e viszonozni?

A körülményesen és tisztán tett kérdésre a török épp oly tisztán adta válaszul, hogy „Commander seak man; Hallepa." (Parancsnok beteg ember; Haleppa). A háromszor ismételt kérdésre ugyanazt a választ adta: Commander seak man, Haleppa; a miből körülbelül annyit következtettünk, hogy a beteg erődparancsnok a közeli Aleppában fekszik.

Denique a parancsnok annyit tudott a salutról, mint előbb.

— Várjon csak, mondá a tisztnek, (a mienknek), majd megkérdem *én* tőle angolul.

A törökhöz fordulva, feladá a kérdést:

— I say, gentleman; I make bum-bum, make you bum-bum? (Ha én csinálok bum-bumot, csinálnak önök is bum-bumot?)

— Ooh yees! mondá a török, nagyot lélegzelve örömében; we make bum-bum!

Igy aztán megesett a hiressé vált suda-bay-i bum-bum. — — —

Azután jönnek kereskedők, alkuszok, ágensek, kufárok, a kik szenet, olajt, élelmi szereket, konzerveket és más áruczikkeket ajánlanak föl. Jönnek a honfitársak, a kik már hetek óta türelmetlenül várják a már avizált hajó megjöttét. Mindnyájan meghivót hoznak és

mindnyája azt hiszi, hogy ő lesz az első, a kit meg fognak látogatni. A hajó körül egy egész csónaktábor van; mindegyike hozott valamit, mindegyiknek van valami eladni, mutatni, kérdezni vagy kérni valója. Mindannyi kiabál, liczitál, lármázik és első akar lenni.

Néha napok is eltelnek, mig az embernek alkalma nyilik a hajóról kimennie. Előbb nem lehetett, mert a hajón tartotta az őrség, a inspekczió vagy az execzirozás, továbbá a hivatalos látogatások és meghivások elfogadása és visszaadása, stb. Ezeknek az elvégzése után mehet kiki a maga dolga után — szabad idejében.

Egyes kikötőkben azonban a hajók nagyon messze horgonyoznak a kiszálló helytől. Megjegyzendő azonban, hogy némely kikötőkben viszont a legkellemesebb közelben horgonyoznak, ugy annyira, hogy a fedélzetről kényelmesen lehet gyönyörködni a parton folyó nyüzsgő életben. Pl. Barczellonában, Messinában, Shanghaiban oly közel feküdtünk, hogy tisztán kivehettük a parton járókelők arczát. Palermóban és Maltában pláne egy ugrással künn lehetett volna az ember a rakparton.

Ez azonban kivételes helyzet. Legtöbbnyire mértföldeket kell megtenni apró kis csónakon, mig az ember a szárazföldre ér, mint pl. Dsiddahban, Singapureban vagy Monte-Videoban. Chemulpo kikötőjében, Coreában nem kevesebb mint 3 mfdre feküdtünk a várostól.

Természetes, hogy ily távolságok mellett néha a legelhatározottabb szándék mellett sem lehet a partra menni; még akkor sem, ha az ember az unalomig jólakott a hajó-élettel. De nem a kedvhiány miatt, hanem azért, mert a hullámzás oly nagy, hogy istenkisértés lenne egy csónakot a vizre bocsátani.

Nagyon drágán kell néha megfizetni azt az amugy is kétes szárazföldi mulatságot. Eltekintve minden mástól, nem valami kellemes állapot az, mikor az ember meg van hiva a guvernörhöz, vagy egy admirálishoz és ennek megfelelően felöltözik No. I.-be: már a beszállásnál végig mos rajta egy hullám; az ut tartalma alatt néhány másik hullám; a kiszállásnál pedig — nem számitván ki az emelkedés és sülyedés idejét egy másodperczre — az ember nyakig merül a vizbe. Addio bal, addio mulatság! Az ember visszaül a csónakba, haza evez a hajóra és a bál vagy az estély gyönyörei helyett gondolkozhatik a felett, hogy:

Schönes Leben
Ist des Seemanns Leben ...

Némely kikötőkben normális viszonyok között is olyan hullámzás van, hogy a csónakközlekedés életveszélylyel jár, mint Calcuttában,

Madrasban vagy Annapolisban. Ez azonban leginkább oly kikötőkre áll, melyek direkte ki vannak téve az Oczeán hullámainak, a melyek a chronométer szabatosságával néhány percznyi időszakokban megjelennek és eltünnek. Ezek a hullámok az Oczeán szivverése.

Ha már most egy ilyen kikötőben a normális nagy hullámzáshoz egy kis viharocska is hozzájárul, akkor nem csak a csónakközlekedés van tökéletesen megszakitva, hanem maga a hajó is a legnagyobb veszélyben forog, miután ki van téve annak, hogy a szél- és hullámoktól hajtva, nekimegy a partnak vagy valamelyik zátonynak.

Ki nem emlékszik arra a drámára, mely mintegy három évvel Samoa szigetén Apia kikötőjében játszódott le, a mely alkalommal három német, egy amerikai és egy angol hadihajó egyszerre ment tönkre.

Jellemzésül álljon itt egy másik eset, mely egy fregattunkkal történt, néhány évvel ezelőtt.

1888-ban a „Saida" fregatt Afrika körüli utja alkalmával Madeira kikötőjében horgonyzott. Három nap óta feküdt már horgony előtt és a hajóról egy lélek sem távozhatott, sem pedig a hajóra nem jöhetett senki az irtózatos hullámzás következtében. Végre a negyedik napon annyira lecsendesült a tenger, hogy a fregatt parancsnoka néhány tiszt kiséretében kimehetett a partra. Alig töltöttek néhány órát a szárazföldön, a midőn ismét megkezdődött a rettenetes hullámzás. A parancsnok vissza akart térni hajójára, mely a legnagyobb veszélyben forgott, de nem lehetett.

A „Saidán" csak három tiszt maradt. Ezek belátták, hogy a hajó és vele az összes legénység életveszélyben forog. Jeleztek lobogókkal a partra, de a nagy távolság miatt eredménytelenül. A veszély nőttön nőtt. Elhatározták, hogy kifutnak a kikötőből és künn, *az Oczeánon fogják bevárni,* mig az orkán lecsendesül.

Vakmerő elhatározás! A parancsnokok és a tisztikar nagyobb részének ott hagyásával nekimenni a borzasztó viharban az Oczeánnak! De a két baj közül a kisebbiket választották.

Annyi idejük sem volt, hogy felhuzzák a horgonyukat. A horgonylánczot kikapcsolták erősitékeiből és neki mentek a háborgó Oczeánnak. Három nap és három éjjel laviroztak. Madeira közelében a legborzasztóbb viszonyok között. Negyednapra, a vihar lecsendesültével, visszatértek a kikötőbe, a hol a parancsnok és a többi tisztek ismét a hajóra jöttek.

A legszebb az volt a dologban, hogy még ezeknek állt feljebb! Nekik három éjszakát kellett végigtánczolniok azokon a bálokon, a

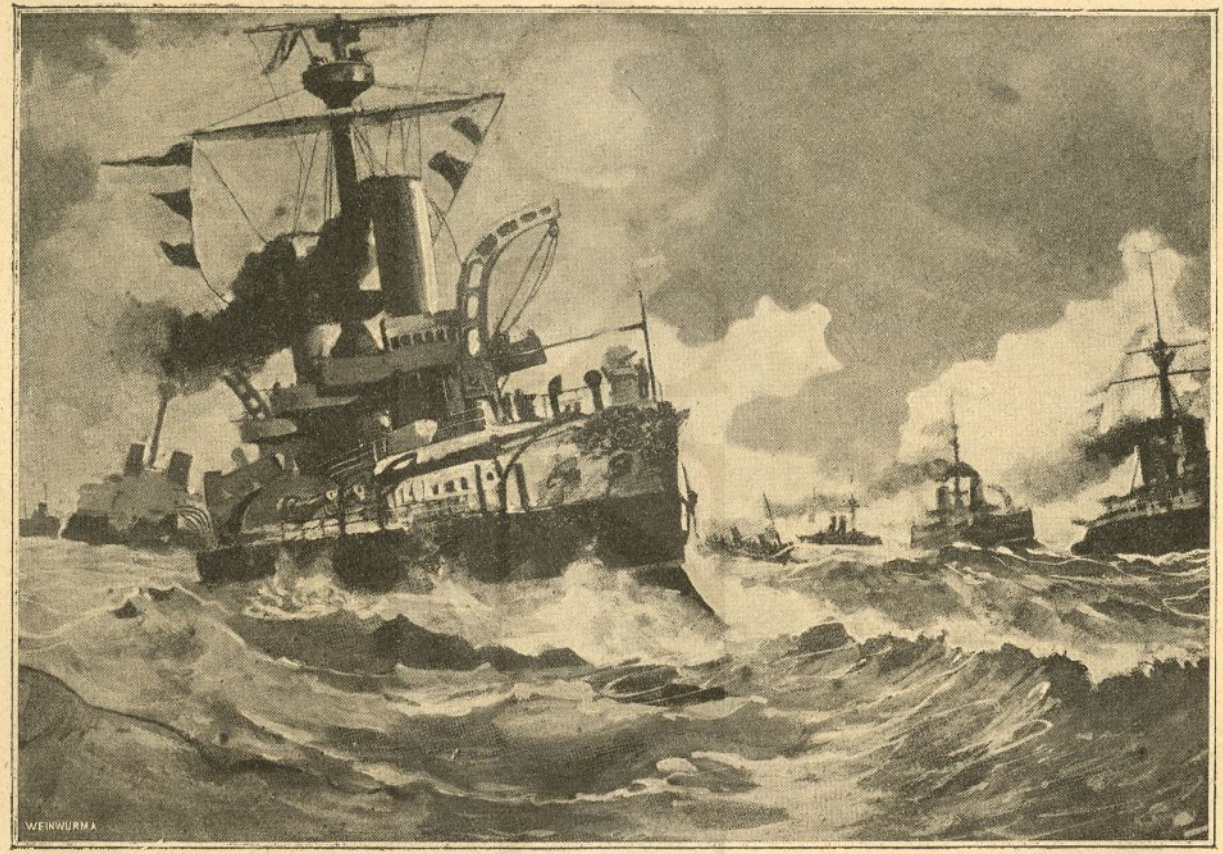

Angol páncél-flotta Wey-Hey-Wey előtt.

NYM MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

melyeket Madeira haut-voléje rendezett számukra és most egészen tönkre vannak téve, mig ellenben ők — a hajón maradottak — ki vannak pihenve, tehát tartsanak helyettük őrséget!

Hogy milyen kedvvel tánczolhatott a parancsnok azokon a bálokon, mialatt a reábizott hajó künn tánczolt az Oczeánon, azt elképzelheti az is, a ki még sohasem parancsnokolt egy fregattot. — —

II.

Most egy éve történt, hogy mi is nehéz, nagyon nehéz napokat töltöttünk egy kikötőben.

Sokan lesznek talán, a kik még emlékezni fognak az „Ertogrul" török fregatte gyászos sorsára, mely Japán partjain, Osaka mellett ment tönkre. A hajó 650 emberéből 52 maradt életben, a többi elpusztult a hajótörés szinhelyén. (Néhány hónappal az „Ertogrul" süllyedése után Hongkongban találtuk azt az 52 menekültet, a kiket a gavallér japáni császár két fregatteon: a Hi-Yein és Kon-ghón küldött haza Konstantinápolyba.)

Ugyanaz a tayfun, mely Osakánál tönkretette az „Ertogrult", a mi korvettánkat Észak-Khinának egy kikötőjében, a Petsili-öbölben fekvő Csifuban érte utól. Minket ugyan a forgó viharnak csak a peripheriája — a szárnycsapásai — értek utól, hanem azért derekasan megczibált bennünket.

Mindjárt megérkezésünk napján, reggel kiment a gőzbárkánk, hogy a hajóra hozza a konzulunkat, a ki ebédre volt meghiva a parancsnokhoz. A gőzbárkával kiment a számtiszt is, hogy magával hozza a megérkezett postát.

Dél felé kellett volna megjönnie a gőzbárkának. Dél felé már a vihar is kitört rettenetes, elképzelhetetlen dühvel. Az előbb még sima tenger néhány óra alatt fel volt kavarva. A két horgony előtt fekvő korvettánk eszeveszettül hánykolódott. Nem emlékszem reá, hogy a nyilt Oczeánon láttam volna ennél nagyobb mérvü hánykolódást.

Megérkezett a gőzbárka, bent a konzul és a számtiszt, meg a posta. A mint a bárka a hajó közelébe ért, látható volt, hogy a benne ülők kiszállása teljes lehetetlenség. Még az ilyen alkalmakkor szokásos eljárás, hogy t. i. a csónakot a benne levőkkel együtt húzzák föl a csónakdarukra, ezuttal ki volt zárva. A bárka még csak közel sem jöhetett a hajóhoz, mert szerte szétzúzódott volna ennek a bordáin A A hullámzás oly erős volt, hogy a közelünkben levő bárka eltünt a szemünk elől, a bárka és a hajó közzé feltornyosuló hullámok mögött.

A gőzbárka vezetője parancsot kapott, hogy menjen vissza a partra, szállitsa ott ki a konzult és maradjon ő is künn a bárkával, mig a vihar lecsendesül. A gőzbárka irányt vett a partnak és eltünt a feltornyosuló hullámok mögött.

Mintegy két óra mulva visszatért a kétségbeesett jelentéssel, hogy künn a parton a hullámok toronymagasságra csapódnak fel. Kiszállásról szó sem lehet. Ott még rosszabb, mint itt a hajó közelében, mert itt több tere van a manöverezésre.

A csónakban lévők egy része görcsösen kapaszkodott a padokba, mig a másik része a becsapott vizet meritette ki a csónakból.

A csónakban fekvő konzult leverte lábáról a tengeri betegség. Borzasztó kinokat állhatott ki a szegény ember, a ki daczára a veszedelmes hullámzásnak, a bárkába merészkedett szállani, csak hogy egy néhány boldog órát töltsön régen nélkülözött honfitársai között.

A bárka kormányosa — egy kiválóan derék kormány-altiszt, — ujabb parancsot kapott. Menjen vissza a part közelébe, kiáltson magához egy khinai sampangost; a sampangot kösse a bárka mellé és helyezzék át a konzult a sampangba; a kuli aztán dobassa magát, az az a sampangot a legelső hullámmal a szárazföldre. Ha szét is zúzódik, nem tesz semmit; majd megtéritik neki. Ő pedig a — kormány-altiszt — vigyázzon magára és tartsa a bárkát, ameddig lehet.

— *És vigyázzon a postára*, — kiáltottunk mi többiek egyhangulag utána.

A müvelet sikerült. (A csifuiak hiresek, mint kiváló, ügyes tengerészek.) A sampang, benne a konzullal, szerencsésen a partra ért. A sampang ugyan forgácsokra zuzódott, a benne ülőknek is lement a bőr a tenyerükről meg az arczukról, de hát az nem számit ilyenkor.

Másnap bejött a kikötőbe néhány hajó, a melyeket a tayfun künn ért a tengeren. Köztük volt a franczia „L'Aspic" is. De minő állapotban! Az árboczok felső része letörve, a még megmaradt vitorlák rongyokká tépve; a csónakdaruk üresen; a csónakjait mind leseperte az orkán. Hetekig kellett ezeknek Csi-Fuban feküdni, a mig némileg helyre hozhatták havariájukat.

Csi-Fuban töltendő napjaink meg voltak számlálva. Sietnünk kellett tovább, hogy a legközelebbi kikötőbe megérkezhessünk a programmban kijelölt időben. Ez a legközelebbi kikötő Chemulpó volt Coreában, az „*Elzárt országban*". Az ott töltendő idő néhány hétre volt kitüzve és miután tudtuk, hogy Coreának elhagyott kikötőiben szükségleteinket nem fedezhetjük, elláttuk magunkat Csi-Fuban mindazzal, a mire szükségünk volt.

Igen ám, de hogy hajózzuk be azt a temérdek szenet, olajat, élelmiszereket, stb. ilyen hullámzás mellett.

Igaz, hogy a vihar nagymértékben lecsendesült, de a felkavart tenger nem akart lepihenni. A hullámzás még most is óriási volt. Várnunk azonban nem lehetett tovább, miután Corea királyánál a korvettánk megjelenése már ki volt tüzve és a parancsnok *minden áron* meg akart jelenni a kitüzött időben.

Tehát csak rajta, elő azokkal az élelmiszerekkel, meg a szénnel, ugy, a hogy. És megindult a behajózás. Oly látványosság volt ez, a minőhöz hasonlót Renz czirkuszában sem produkálnak.

Mintegy 10—12 hosszu csónakon hozták a hajó alá a megrendelt kőszenet és élelmiszereket (élő barmokat). Az egyik oldalon a szenet hajózták be, a másikon az élelmiszereket. A csónakokat távol kellett tartani a hajó falaitól, különben szerteszét zuzódtak volna ezeken, másrészt pedig oly közel kellett maradniok, hogy a tárgyakat át lehessen emelni a darukra felkötött csigákkal.

A hajó két oldala mellé egy-egy csónak állott. A többi addig tiszteletteljes távolságra maradt és dióhéjként tánczolt a hullámokon, A hajó mellett levő csónakok néha oly magasra vetődtek föl, hogy a fenekükkel magasabban feküdtek a hajó pereménél és a legközelebbi perczben, — mialatt a hajó átdült a másik oldalára, — a csónak egészen eltünt szemünk elől a mély hullámvölgyben. Abban a pillanatban, a midőn a csónak egyenlő magasságban állott a hajó párkányával (peremével), lőn a csónakból átdobva egy borju, egy disznó, egy köteg széna, egy zsák pityóka vagy kétszersült az egyik oldalon, vagy egy zsák szén, egy hordó olaj a másikon.

Az összes khinaiak között ezeknek a sampangoknak a legénysége volt előttünk egyedül szimpathikus. Sőt a legénységünk is, a nehéz és veszélyes munkához szokott matrózok is, bámulattal és elismeréssel nézték a vakmerő ficzkók működését.

Hogy minden mozdulatot, dobást és evezőcsapást a kulik megfelelő orditással és kiabálással kisérték, az magától értetődik.

Késő éjjel volt vége a veszedelmes munkának, a mely egyike volt a legérdekesebb látványoknak, a melyeket eddig láttam.

A munka bevégeztével a szállitó, egy hamburgi német, beseperte a szállitmányokért járó 4000 mexikói dollárt csengő ezüstben. (Megjegyzendő, hogy Khinában idegen pénzek közül kizárólag az angol font-sterlinget, ezüstben pedig csak a mexikói dollárt fogadják el). Kiváncsiak voltunk reá, hogy hogyan fog ez az öreg ember — 60-on felül volt — a nehéz pénzes zacskókkal a hajóról a csónakba szállani.

Kiállott a hajó párkányának a külső oldalára, arra az erős vaslapra, a melyhez az árboczokat oldalról tartó drótkötelek és kötélhágcsók vannak megerősitve és oda szólitotta a sampangok egyikét. A mikor azután a csónak ismét egy magasságra jutott a hajó párkányával, beledobta egyenkint a zacskókat, a legközelebbi emelkedésnél pedig ő maga is megtette a veszedelmes ugrást. Ez aztán salto mortale volt a szó szoros értelmében.

— Good night, gentlemen! A palaesant voyage! kiáltá vissza. És a vén, öreg ember neki ment csónak-flottájával a sötét, háborgó éjnek mintegy 50 khinaival, a kiknek mindegyike tudta, hogy néhány ezer dollárnyi összeg van nála! . . .

Hogy egyes nemzetekből egyes osztályok vagy városok bizonyos privilegizált ügyességet fejtenek ki, a mely téren kifejtett ügyesség lényegesen eltér fajbeliök foglalkozásától, ezt bizonyitják a *rhódusi zsidók*, mint kiválóan vakmerő, bátor — tengerészek! Midőn az angol flotta közép-tengeri diviziója blokáda alatt tartotta a syriai partokat, a rhódusi zsidók fényes bizonyságát adták annak, hogy valóban vakmerő hajósok. Az angol divizió ugyanis két részre volt osztva; az egyik Rhódus városának nyilt kikötőjében horgonyzott, a másik fele pedig a szomszédos közeleső szárazföldi kikötőben, Marmaricában. A két divizió közt persze igen élénk postaközlekedés volt csónakok által fentartva. E helyen azonban a tenger nagyon viharos szokott lenni, különösen a téli időszakokban, a melyre éppen a flotta blokádja tartatott. Hogy ne kelljen a legénységből naponként egy-két csónaknyi legénységet nélkülözni, a rhódus divizió tengernagyja a rhódusi zsidó hajósokat alkalmazta e czélra, kik megelégedését teljes mértékben kiérdemelték maguknak. Különösen nagy szolgálatokat tettek neki akkor, midőn oly erős viharok dühöngtek, hogy az angol csónakokat nem lehetett a tengerre bocsátani. A rhódusi zsidó hajósok azonban a legdühösebb viharok alkalmával is hiven teljesitették a magukra vállalt kötelességet. Sokan vesztették ugyan életöket e nehéz misszió alatt, de azért a marmaricai angol divizió pontosan megkapta a maga postáját.

Persze nem minden kikötőben telnek ilyen nehezen a napok. Sőt ellenkezőleg, a legtöbb kikötő leirhatatlan sok élvezetet nyujt az embernek. A rövid idő tudatában az ember felhasználja minden szabad perczét és ugyszólván tömörülten élvez mindent, a mi számára kinálkozik.

A szárazföldi embernek nagyon kevés fogalma van egy hosszu tengeri ut fáradalmairól, de még sokkal kevésbbé képes magának fogalmat alkotni a kikötői gyöngyéletről.

Megjegyzendő azonban, hogy a tengerésznél szerényebb igényü ember nincs. Azok a legjelentéktelenebb csekélységek, a melyeket egy szárazföldi tekintetbe sem veszen, nem is élvezi, mert a megszokás következtében nem tudja megitélni, hogy az, a mivel bir, a mi rendelkezésére áll mindig, mindenütt és minden körülmények között, — néha hiányozhatnék is neki: a tengerésznek az mind valóságos élvezet.

Ugyan kinek jutna eszébe odahaza örvendeni egy pohár friss viznek, egy csésze tejnek, egy darabka friss husnak vagy az egyenesen fekvő ágynak? Ugy-e senkinek? De élne csak az illető egy néhány hónapon keresztül konzervekkel, hordóba páczolt disznóhussal, innék csak hónapokon keresztül 30° meleg destillált vizet és épp ilyen meleg poshadt, savanyu sört és nyulós bordeauxit, törnék csak bele egy-két foga a kőkemény kétszersültbe, vagy feküdnék éveken keresztül egy $^3/_4$ méter szélességü ágyban, mely nappal szófa, szekrény és asztal is egyszersmind és a mely néha heteken át ugy hánykolódik, mint egy kis gyermek a bölcsőben, melyet egy rosszlelkü dajka mérgesen ringat — de megtanulna az illető szerény igényüvé lenni!

— — Egy hetekig tartó rendkivüli viharos ut után egy késő este megérkeztünk Gravosába, Dél-Dalmátiának egy kis kikötőjében, Raguza mellett. Egy esztendei távollét után ez volt az első hazai kikötő.

A ki tehette, azaz, a kinek a szolgálati viszonyok megengedték, az ment ki a szárazra. A parancsnok, tekintettel a láthatólag lecsillapithatlan lelkesedésre, melyet az első hazai föld gyakorolt reánk, nem tett nehézségeket, daczára a késő órának.

Vizre bocsátottak a számunkra egy csónakot és vigan, mintha valami menyegzőre tartottunk volna, eveztünk be Gravosába. Itt kocsikat keritettünk és vágtattunk be a közeli Raguzába. A város már ki volt halva, az üzletek, vendéglők zárva.

Nem tesz semmit. Neki mentünk a legelső vendéglőnek, mely utunkban akadt; az „Al buon pastore“ volt Felzörgettük a személyzetet. Egy fiatal, csinos leány, a pinczérleány jött elénk. Általános halloh és hurrah!

Én sohasem voltam előbb e vendéglőben és sohasem láttam előbb ezt a leányt. De az első pillanatban, a mint megláttam csinos, kerek arczát, szép barna szemeit és a széles hajfonatot a fején, megismertem benne a — *magyar leányt,* ennek az egész kerek földgömnek a legkedvesebb és legcsinosabb teremtéseinek egyikét.

— Eszem a kis zuzáját, gyönyörü kis földi! Van-e valami vacsorára?

Képzelhető a leány meglepetése, a kit álmából zavart fel hat isme-

retlen tengerésztiszt, és a kiknek az egyike az édes magyar nyelven szól hozzá és ráadásul magyarosan meg is ölelgeti hamarjában.

— Vacsora? Biz, az nincs. Ilyen későn sohasem jönnek mi hozzánk. Hát az urak honnan jönnek?

— Sohase kérdezze azt, Juliska lelkem, — Katiczának hivják? Hiszen az majdnem mindegy: Juliska, Katicza. No hát, Katicza lelkem, sohse kérdje, hogy honnan jövünk, hanem adjon nekünk valamit enni, meg inni?

— De nincs ám semmink!

— Ej dehogy nincs. Hát nem maradt semmi az ebédről, vagy a vacsoráról?

— Valami maradék van, de azt nem merem ilyen uraknak adni.

— Sohase féljen tőle. Mondja csak hát mi van?

— Hát maradt egy kis káposzta, meg van virsli . . .

— Tyüh! Káposzta, virsli! Hát még? Egy kis friss barna kenyér csak akad, meg egy pohár sör?

— Hát persze, hogy az is van. Aztán meg tudok ám palacsintát sütni, — mondá a kis leány egészen boldogan, hogy ilyen nem képzelt örömet okoz nekünk az ő jelentéktelen dolgaival.

— Tyüh, Katicza lelkem, aranyos kis földim, hiszen maga valóságos lukullusi lakomát rendez nekünk!

Tolmácsoltam társaimnak felfedezéseimet. Nagy volt az öröm Izraelben. A csengő borravaló már jó előre kézbesittetett és hálásan lőn megölelgetve a kis barna teremtés.

És csaptunk magnum áldomást a maradék káposztával, a maradék sörrel, meg a friss barna kenyérrel! Ez az *est* egyike volt hónapok óta a legboldogabb *napjainknak*.

— — — Higyjék meg kérem, hogy szép az ember élete nagyon, csak meg kell tanulni megbecsülni az adományait.

A KABINBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A kabinban.

Tündöklően, bübájos fényben ragyogott le a déli éggömb legragyogóbb csillagzata a *Déli Kereszt.** A hét csillagból álló képlet minden csillaga oly ragyogó és fénylő, mintha mindenik egy Uranus, Vénus vagy Syrius lenne. A párával telített tropikus forró levegőn homálytalan, tiszta fényben tündököl át a sötétkék égboltozat. A hatalmasan feltornyosuló sötétzöld hullámok tajtékzó habja ugy megvillannak a rezgő csillagfényben és aztán összeomlanak, összefolynak ismét zugó, zajló morajjal. A megtört hullám örvényébe szédítő gyorsasággal zuhan le a korvetta. Messze kinyuló ormányával mélyen belefurja magát a sistergő habokba, a másik pillanatban pedig hirtelen és merészen felemelkedik, mint egy ágaskodó paripa. A kötélzetről a magával emelő viztömeg gyöngyesőként hull vissza a sötét oczeánra, ugy néz ki, mint egy sörényét rázó oroszlán.

A vitorlák duzzadtan hordanak, néha meg-megcsikorogva hatalmas csigáikban. A nedves kötélzet meg van feszülve, mint megannyi hegedühur. Az erős délnyugati Monszun, a mint átcsap a kötelek között, zug, bőg, sivit és fütyül. Ilyen lehetne a Gygászok zenéje egy gygaszi hangszeren. A harmonikus kiséretet megadja hozzá az árboczok körül lehevert matrózok hortyogása. Körbe feküdve, vagy hanyat bukva, néha a leggroteszkebb helyzetben összekuporogva „nyugosznak ők, a barna fiuk", duló viharok után.

Fönt a hátsó fedélzet emelvényén pihen a tisztikar. Már a mennyire a hajó eszeveszett hánykolódása mellett pihenésről szó lehet. Az egyik két karjával görcsösen ragaszkodik egy gyorságyu talapzatába,

* Csak $23^1/_2{}^0/_0$-ra az egyenlitőtől északra vagy délre, azaz a Rák és Baktérítő átlépésénél kezd láthatóvá lenni.

mialatt lábaival épp oly görcsösen tartja a sörös palaczkot. (A pohár a zsebében van.) A másik egy lelógó vitorlakötél-véggel kötötte körül a derekát, lábaival neki támaszkodik a párkánynak. Egyik kezében a palaczk, a másikban a pohár. Megesküszik reá, hogy ez a legalkalmasabb situatio, ha az ember aludni akar. Hárman-négyen háttal egymásnak dülnek, lábaikkal neki támaszkodnak az ágyuknak. Csak ugy szóval koczczintanak, hogy le ne öntsék e hüs itallal a drága bokharai szőnyeget. Bokharai szőnyege mindegyiknek van. E nélkül tengerésztiszt épp oly kevéssé képzelhető, mint például huszártiszt sarkantyu nélkül.

A *friss* italt — mely legfeljebb + 20° C *hideg* — vagy a tengerben szokták behüteni, vagy pedig, a mi tanácsosabb, az árboczon. Az előbbi módszer abban áll, hogy az ember ráköt egy kötélre egy féltuczat palaczkot; ezt bebocsátja a tengerbe vagy 20 méter mélységre, ott hagyja egy óráig és aztán felvonja. Igaz ugyan, hogy ezért nem valami nagyon hideg, de legalább jó sósizü a benyomult tengerviztől, és igy az ember nem rontja vele a „Büchsenfleisch", „Pöckelfleisch", meg „Salzfleisch" által már ugyis elrontott gyomrát.

Hogy miért tanácsosabb a sört 20 méter magasan az árboczon behüteni, mint 20 méter mélyen a tengerben, azt megmondhatnák — a czápák. E kedves jószágok t. i. nagy előszeretettel viselkednek a palaczksör iránt. Különösen azt a fajt kedvelik, melyet a tengerbe bocsátanak behütés végett. Én legalább ugy tapasztaltam, hogy a hajó üregébe elhelyezett ládákból e bestiák sohasem itták meg a sörömet, de a tengerbe bocsátott palaczkjaimat meglehetős gyakran. Notabene, olyanok ezek az istentelenek, mint a német burschok; nem is isszák meg a sört, hanem csak ugy nyelik.

Hogy ne kelljen velük testvériesen osztakoznunk, azaz, hogy ne mindig ők kapják a nagyobb részt, belegöngyöltük tehát a palaczkokat nedves kendőkbe és felkötöttük jó magasan az árboczra, a hol az erős szélben a kendő vize gyorsan elpárolog és vele az italnak néhány hőfoka is. Magától értetődik, hogy a palaczkok előbb alaposan meg lettek számlálva, számitva azon körülményre, hogy a matrózok, a kik tudvalevőleg nem esküdt ellenségei a behütött italnak, néha-néha megreszkiroznak ilyenkor egy kis mászást az árboczokon, állitólag csupán szolgálati buzgalomból.

Tehát „kényelmesen" heverünk a bokkharai szőnyegen, isszuk a „behütött" sört, gyönyörködünk a viharhullámokban, meg a Déli-Keresztben és tárgyalunk thémákat, melyek nem is olyan régen, legfölebb egy évvel ezelőtt itthon Európában még ujdonságszámba men-

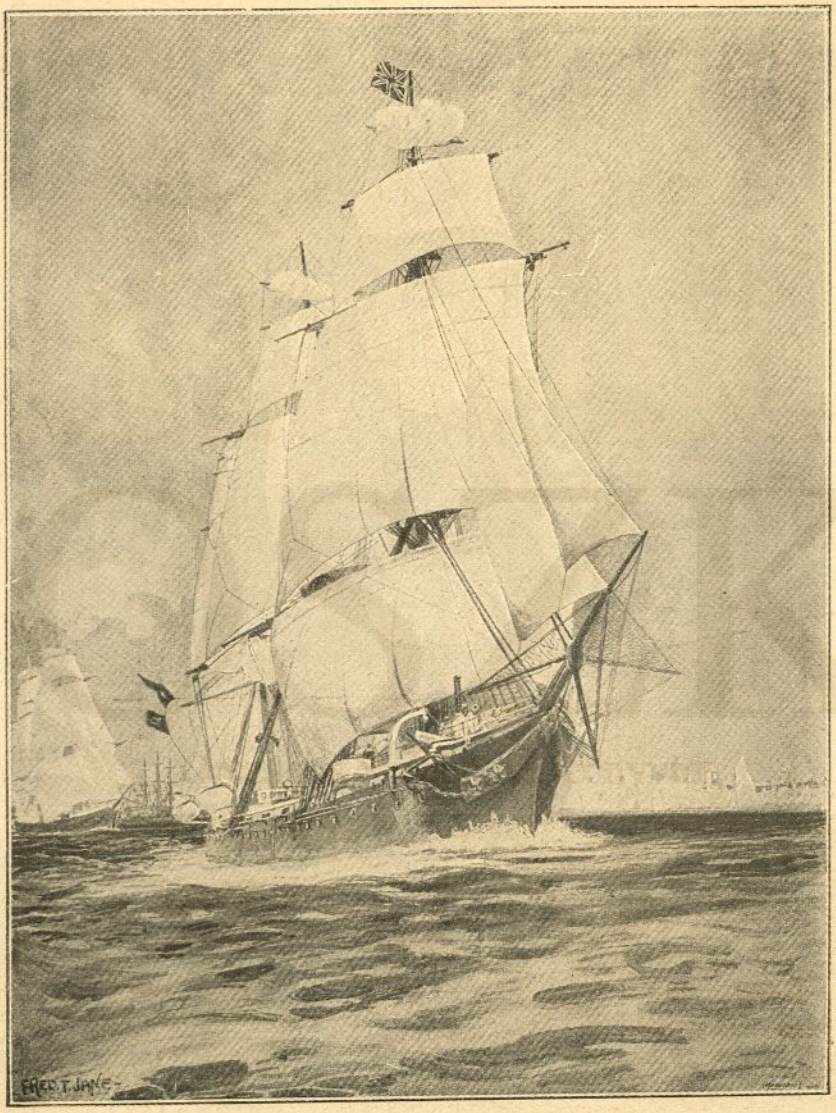

A vitorlák duzzadtan hordanak . . .

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A M. NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

tek. A hullámokban meg a Déli-Keresztben azért gyönyörködünk, mert ez a kettő éppen kéznél van. Minden egyéb pedig, a miben emberek itt-ott még szoktak gyönyörködni, az nincs meg. A dolog tehát épp oly természetes, mint a minő egyszerü.

A hullámok azonban igazán szépek, hatalmasak. Valódi oczeáni viharhullámok. Harmincz lábnyi magasra tornyosulnak föl beláthatatlan lassuságban és aztán gyorsan és hirtelen megtörnek, ugyanoly széditő mély örvényt képezve előttünk, mint a minő ijesztően borzasztó magasra kapaszkodtak előbb. Azok a hullámok, melyek nem a hajó tövében törnek meg, hanem lágy ölelésükkel ráborulnak a hajóra és elöntik annak a fedélzetét, ugy, hogy emberek, állatok, csigák, kötelek és csónakok egy quodlibetben usznak és gurulnak a fedélzeten; ezek nem számitanak. Ezek hibásan törtek meg.

Miután azonban az embernek — állitólag — aludnia is kell, itt fenn a kasaretten azonban nem igen lehet, meg abszolute nem is szabad — a mi természetesen a mérvadóbb akadály, — nem marad más hátra, mint lemenni a kabinba.

Felgöngyöltem az én szép kis bokkharámat, a poharat bedobtam a tengerbe, az üres palaczkot pedig zsebre dugtam (pedig éppen ellenkezőleg akartam) és lebukdácsoltam a fedélzetre. Itt végig botorkáltam a lejáró-lépcső nyilásáig, félrehuztam annak a fedelét és — felsóhajtottam.

A hajó üregéből felszálló gőz és pára csapta meg az orromat. Minő pára, minő gőz! 238 embernek napok óta meggyült lehelete (t. i. napok óta volt minden nyilás vizmentesen elzárva); a hónapokra felhalmozott élelmiszerek, a gépolaj, nedves csepü, kátrányos kötelek, átizzadt és átázott ruhadarabok, kihült konyhaedények kipárolgása és kigőzölgése együtt és egyszerre csapta meg az orromat.

De hiába, le kell menni — aludni. „Lasciate ogni speranza" gondolám magamban.

„Denn da unten ist es fürchterlich!

A korridorban égő olajmécsesek halvány, pislogó fénye sárgára festette a közelben levő tárgyakat. A függő-ágyak és bennük a matrózok katonás egyöntetüséggel himbálóztak ide-oda, a mint a hajó mélyen dült jobbra vagy balra a hullámhegy tetején, vagy az örvény mélyében. Az élelmi-raktárnál, a lőpor-kamránál, meg a fütetlen gépnél álló őrök irigyen és álmosan pislogtak a boldog, alvó bajtársakra. Pedig igazán nem irigylendők. A matrózok oly sürün feküdtek egymás mellett, hogy egy hordóba préselt norvég hering egy bálteremben képzelné magát hozzájok képest. Bámulatos az a találékonyság, melylyel a matrózok,

a nyomasztó, fojtó hőségben feküdve, enyhülést keresnek. Sokan lábaikkal neki támaszkodnak a korridor hideg vastetejének, mely a fedélzet alsó lapját képezték. Egynéhány belekapaszkodik azokba a vaskapcsokba, a melyeken a függőágya lóg és csak ugy lebegve fekszik, mint a Mohamed koporsója. Hanem azért alszik, mint a bunda. Hiszen azért matróz. A legtöbbnek azonban kilóg mindakét lába, a melylyel barátságosan végig czirógatták az arczomat, a mint mélyen meggörnyedve, csaknem négykézláb, végighaladtam alattuk a kabinom felé.

Átizzadva és kimerülve értem el a kabinomat. Betoltam az ajtaját és — visszahökkentem. Csak ugy párolgott ki belőle a hőség, meg a néhány napi nem „szellőztetés". Nem, ide nem megyek be, mondám magamban; itt lehetetlen élni. — Igen ám, de valahol még is csak kell aludni! A fedélzeten? Ott nem lehet, mert az embert minduntalan nyakon önti az átcsapó hullám. A karrében, a tiszti szalonban? Ott ugyan lehetne, de nem szabad. Ezt szigoruan tiltja a hajó-etiquette és még szigorubban a hajó — első tisztje.

Tehát nem marad más hátra, mint a kabin: ugyanaz a kabin, melyben tegnap és tegnapelőtt is aludtam, meg hónapok és évek óta és fogok még évekig aludni. Előre.

Beléptem: elszántan és daczosan. Hiszen máskép ugy sem tehettem volna. Egy előnye azért mégis volt a kabinomnak; csakhogy még ma sem tudom, hogy mi volt az; a forróságnál nagyobb büz, vagy a nagyobb büznél kisebb forróság? Az egyikben azonban kárpótlást találtam.

Sem az egyik, sem a másik nem bántott oly nagy mértékben, mint ezen az utunkon. A kabinom ugyanis minden zugában tele volt tömve a legheterogénebb tárgyakkal, melyeket a kikötőkben összevásároltunk. A derékaljat képviselte Indiának, Perzsiának és Arábiának egy-egy szőnyege. Az ágy alatti szekrényben tiencsini cloissoné, kiukiangi korsók, japán servicek, sazuma vázák, kágá tálak, nankingi selyem, hongkongi fecherek, wutschangi könyvek és sumatrai bambuszfaragások voltak felhalmozva. Az álló szekrények tartalmát bronzmüvek, fegyverek, tropikus gyümölcsök, malaccai csigák, elefántcsont-faragások, száritott pálmalevelek, spirituszba dugott halak, kigyók, puhányok, férgek, manilla szivarok (ezek persze nem spirituszban, hanem ládákban), sanghaii thea, meg jávai kávé képezték. A falon egy kopaszodásnak induló koreai tigrisbőr, néhány mandzsurai kecskebőr, egy kiszáritottnak hitt, de meglehetős eleven illatu elnyomoritott khinai leány-láb csontváza, meg egy borneoi koponya diszelgett.

Mindezek békében hagytak ugyan, de nem ugy ám a temérdek

rothadt szalma, penészes papir, büzös vászondarab, meg illatos ládák, amikbe a tárgyak be voltak csomagolva. Ezek együtt olyan illakeveréket hoztak létre, a melyre patentet vehetett volna magának egy hottentotta fejedelem parfümszállitója. De megnyugodtam ebben is. Egyik kezemmel meg lábammal megkapaszkodtam valahol, a másik kezemmel és lábammal levetkőztem valahogy. Lefeküdtem és — nem aludtam el. Ellenben izzadtam rémségesen. Tiz percz mulva felkeltem, felforditottam az átizzadt szőnyegréteget; lefeküdtem ismét és — izzadtam tovább ébren. Megforditottam az ágyat, azaz hogy én fordultam meg. Fejjel feküdtem „lábtul" és viszont. De csodálatos módon, az nem használt; a büz nem lett kisebb, a hőség azonban fokozódott. Ezalatt persze a hajó hánykolódott tovább is, hol én ütöttem bele az orromat a falba hol pedig a fal ütődött össze az én homlokommal.

Végre elszunnyadtam. Mintegy tiz perczet aludhattam, a midőn a korvettának egy szokatlan erős lökése után felébredtem, még pedig arra, hogy el vagyok temetve. A fejem és lábaim feletti polczokról ugyanis egyszerre zuhant reám mintegy 8 pár czipő, egy csomó könyv, egy tuczat üveg, a kávéfőző, a theaszürő, egy összekötött nyaláb bot, egy csomó fecher, a revolver, egy látcső, 10 láda szivar, négy fatálcza, és két skatulya gallér.

Összeszedtem a felülről jött áldást és visszaraktam ugy a hogy, ismét a polczra; lefeküdtem, befordultam és kezdtem szunyadni. Szerencsére elértem azt a stádiumot, a melyben az ember a szunyadásból átmegy az alvásba, a midőn ismét felriaszt egy uj zaj.

A két lakótársam veszett össze, Ella és Mariska. Kegyetlenül visitoztak és csapkodtak, mint két ellenség. Csodálatos, hogy ezek verekednek, gondolám magamban. Már hat hónapja, hogy velök élek, de ezt még nem tették. Valami bajok lehet.

Persze ismét fel kellett kelnem, odamentem a két czivakodóhoz és elkeztem őket csittitani.

— Csend legyen Mariska, — rivaltam rájok; — te pedig Ella, ne kötekedj mindig, mert kidoblak benneteket.

A csittitás nem használt, sivitottak és csapkodtak tovább. Csak most vettem észre, hogy mi a baj. Egy hatalmas svábbogár mászott be hozzájuk és ettől riadtak meg a szegény madarak, mert t. i. Ella és Mariska madarak voltak, szép czitromsárga kanárik. Nankingban kaptam őket ajándékba Sey-Yuen barátomtól, kalitkástól, a kinek viszont én gyufatartót ajándékoztam, meg egy skatulya nemzeti bajuszkenőcsöt. (Szegény fiunak soha életében sem volt egy szál bajusza.)

Lefeküdtem negyedszer és most már el is aludtam volna, ha nem

kezdett volna valami a homlokomon mászkálni. Persze elhajtottam azt a mászkáló valamit, de ez egy légyhez illő szemtelen makacssággal ugyanannyiszor visszaszállt, még pedig kitartó konzekvenciával mindig ugyanazon pontosan kitartó időközökben.

— Ejnye no, hát ez mi az istennyila lehet? Felugrom, meggyujtom a gyertyát és véletlenül bepillantok a tükörbe. Ur Isten, hogy nézek ki! Egy legsötétebb szinü néger hozzám képest valóságos angol kisasszony lehetett? Tele volt az arczom tintával. Felnézek a fejem fölötti polczra és látom minő kitartó konzekvenciával esik mindig ugyanazon pontra és pontosan kimért időközben egy-egy kövér tintacsepp, éppen oda, a hol előbb a fejem volt.

A mikor az ágyamra borult tárgyakat visszaraktam a polczra „ugy a hogy", véletlenül a lazán bedugott tintásüveget is fölraktam, a melynek egy szerencsés véletlen folytán sikerült magát felboritania.

Megtörülköztem, lefeküdtem, de éreztem, hogy aligha fogok elaludni. Most már nagyon bántott a hőség; nem is bántott, hanem kinozott. A hova nyultam, a mit érintettem, az mind forró volt. Csak a hajó vasfala adott egy kis hüséget, ha odaszorultam hozzá.

Az előbb megriasztott két madárka sem tudott megnyugodni; minduntalan csapdostak szárnyaikkal és visitottak. A kabinom tartalma utra kelt; könyvek, fegyvereik, porczellánok és üvegek csörömpöltek és összeütődtek. A hajó falán, tőlem alig egy arasznyira, zugva törtek meg a friss szél által csapdosott hüs habok, nekem pedig itt kell izzadnom, fulladoznom e rettenetes athmosphärában.

Hát nem lehetne-e ezen segiteni? — Ej, dehogy nem. Hát mire való a — telegrafálás? . . . Igaz ugyan, hogy szigoruan meg van tiltva és rendkivüli sulyos következményei lehetnek, de majd vigyázni fogok.

A „telegrafálás" t. i. ebben áll: az ember feltérdepel az ágyára, szembe avval a parányi ablakkal, mely a hajó falába van bevágva: kezébe veszi a nehéz csavart, a melylyel az ablak vizmentesen le van szoritva és ekkor elkezd figyelni. Abban a pillanatban, midőn az erősen féloldalra dült hajó kezd a vizből kiemelkedni és a másik oldalára átdülni, a midőn tehát az ablaka nincs a viz alatt, az ember gyorsan kicsavarja a befelé nyilt ablakot, kinyitja, odatartja a fejét a nyiláshoz, egyet-kettőt mélyen lélegzik és a mikor érzi, hogy a hajó kezd ismét visszadülni, akkor gyorsan visszacsavarja, hogy mire az ablaka érinti a vizet, akkor már le legyen erősen csavarva. Azt a kinyitást és becsukást ismétli az ember addig, mig jóllakott friss levegővel, vagy vagy pedig nincs több erő a karjába.

Tehát ilyen módon kezdtem én is telegrafálni. Feltérdepelek az

ágyra, kezembe veszem a csavart és egynéhány perczig megfigyelem a hajó egyenletes ingási momentumát. Kiszámitottam, hogy mintegy 45 másodpercz telik el, mig a vizszinéből kiemelkedő ablakon ismét a vizszinéhez tér vissza.

Tehát rajta. Kinyitom az ablakot, odatartom a fejemet és tátott szájjal, tele tüdővel, teljes erőmből szivtam be az istenadta, édes balzsamos drága friss levegőt. Hej, miért nem lehetek én mindig ilyen boldog, sóhajték föl.

És élveztem a tiltott gyümölcs gyönyöreit. Igaz, hogy a karom hamar kifáradt, a térdeplő helyzet sem volt nagyon kellemes, meg elálmosodni is kezdtem, de nem tudtam lemondani a gyönyörről. Végre elhatároztam, hogy még csak tizszer telegrafálok és aztán becsukom az ablakot meg a szemeimet is.

Olvastam ötig: a hatra már nem emlékszem. De igenis emlékszem még ma is arra a hatalmas hideg vizsugárra, mely egyszerre öntött el engemet is, az ágyamat, meg a kabinomat. Ugy történt t. i., hogy elbágyadva a hőségtől meg az álmosságtól, a 6-ik kinyitást még megtettem, de a 6-ik becsukásra már álomba merülve dőltem vissza ágyamra.

Özönviz volt az a szó szoros értelmében. El volt árasztva mindenem; nem volt egy száraz folt a kabinombam, a hova lehajthattam volna fejemet.

Hanem most már véglegesen felkeltem. *Est* az éjszakát már eltelegrafálta szent Dávid. De a szegény Luiggiét is. Szegény jó fiu; ezuttal már a 6-ik hajón élvezte velem a tengerész élet gyönyörüségeit, de igy még nem járt. Én se.

Azok a bizonyos legidősebb emberek nem láttak még akkora nagy szemeket, a melyeket hüséges szolgám, Luiggi meresztett reám, a midőn felzavartam függőágyából, hogy menjen *egy perczre* a kabinomba — szivattyuzni, meg száritani.

Dünnyögött is magába valamit nagy mogorván, „Ő szijja a friss levegőt és én iszom meg a levét", gondolhatta magában.

Én pedig eltöltöttem az éjszakát azzal, hogy gyönyörködtem tovább a feltornyosuló hullámokban, meg a ragyogó Déli-Keresztben.

Elhihetik bátran, hogy soha többé nem telegrafáltam — hajóablakon.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TEMETÉS A TENGEREN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A M. N. MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

Temetés a tengeren.*

Hongkong és Singapure közti utunkon történt, hogy a szokásos vitorlamanőverek alkalmával egy matróz leesett az árboczról a fedélzetre és szétzuzott tagokkal maradt ott fekve.

Bogisich, a szerencsétlenül járt matróz, egy lagostai dalmát, egyike volt legénységünk legvakmerőbb és legbátrabb matrózainak. Ott a hol a többiek csak kezeikkel dolgoztak a magas árboczokon és lábaikkal kapaszkodtak, ott Bogisich kézzel és lábbal dolgozott. Kapaszkodásra jók voltak neki a fogai is. A többiek a vitorlák felgöngyölítése vagy lebocsátása után guggolva másztak be a vitorlarudakról az árbocz kosárba Bogisich ellenben, mint valami vakmerő tengeri Blondin, egyenesen állva és csak a karjaival balancirozva tette meg a veszedelmes utat a keskeny vitorlarudon.

Ezuttal már másodszor zuhant le az árboczról. Első izben szerencsésebben járt, mert akkor csak a tengerbe zuhant, a mikor az önkénytelen fürdőből szótlanul nekiuszott az utána dobott kötélnek, fölkuszott rajta a fedélzetre, innen az árboczra, illetőleg a vitorlarudra és folytatta dolgát, mintha mi sem történt volna. Csak a sapkáját sajnálta egy kicsit, mert az bizony odaveszett.

De most megadta az árát a szegény mali. Bátorságáért életével lakolt. Ha a hajó nem himbálózott volna oly eszeveszetten a hullámokon, hanem egyenesen uszott volna, ugy talán nem történt volna semmi baja, mert ismét csak a tengerbe zuhant volna. A vitorlarudak

* A szerencsétlenül járt fiatal matróz halálát és temetését, a korán elhunyt Nagykállói Kállay Mártha, egykori kedves tanitványom áldott emlékének tiszteletére irtam meg.

t. i., a melyek keresztbe feküsznek a szédületes magas árboczokon, sokkal hosszabbak, mint a minő széles a fedélzet, ugy, hogy végeikkel a hajó oldalai fölött kinyulva, messze kiállanak a tenger szine fölé. Ha tehát a hajó egyenesen feküdt volna, akkor a matróz, a ki az előárbocz sugár vitorlarudjának a végén dolgozott, lebukáskor megint csak a tengerbe zuhant volna, a honnan mégis csak kimentették volna valahogy. Igaz ugyan, hogy tekintettel a hajó hánykolódására, a magasra fölcsapó hullámokra és a korvettát üldöző czápákra, a mentés nem lett volna könnyü.

A hajó nagymérvü hánykolódása és oldalra dülése következtében azonban az árboczok oly ferdén állottak, hogy a mintegy 25 méter magasan fekvő vitorlarud végéről lebukó matróz egyenesen a fedélzetre zuhant.

A szegény sebesültet levitték a hajó-kórházba. A kórház a hajó előrészében, közvetlen a hajó orra alatt fekszik. Egy háromszögü alacsony kis helyiség ez, melyet csak gyéren világit meg egy parányi kis ablakon behatoló napsugár. A butorzata négy függőágyból áll, melyek nyikorogva himbálóznak állványaikon. A falakban köröskörül apró mélyedések, bevágások vannak. Ezekbe helyezik a müszereket, a gyógyszertárt, a tábori kellékeket, szóval mindazt, a mi az egy-két esztendeig tartó ut alatt szükséges, a mely idő alatt a hajó személyzete ugyszólván ki van zárva a társadalomból.

Daczára a kórház kedvezőtlen alakjának és helyzetének, aránylag mégis ez a legcsendesebb és a legkedvesebb zakatolásnak és lábdübörgésnek kitett hely a hajón. A közelben sem ágyuk, sem árboczok, sem lőporkamrák. Az egész hajó üregében itt van a legfrissebb levegő és itt uralkodik a legnagyobb tisztaság. Már pedig, a ki tudja, minő tulhajtott tisztaság uralkodik a hadihajókon, az elképzelheti, hogy mit jelent ezt.

És mindamellett, egy szárazföldi orvos összecsapná a kezeit a rémülettől, ha azt mondanák neki, hogy ez az a hely, a hol a betegeit és sebesültjeit kell gyógyitania.

Jóllehet a hadihajók kórházai minden képzelhető szükséglettel el vannak látva és az orvosi tudomány legmodernebb követelményeinek megfelelőlen vannak felszerelve, mégis el lehet mondani, hogy talán sehol a földgömbön, a társadalomnak egyetlen rétegében sincs egy szenvedő betegnek nehezebb sorsa, mint éppen egy hadihajón.

Mindenekelőtt hiányzik neki a nyugalom; az az abszolut, háboritlan nyugalom, a mely egy beteg gyógykezelésében egyike a legfőbb faktoroknak. A legkisebb müvelet, mint pl. a vitorlák kezelése, az

ágyukkal való gyakorlatok, nagy mértékben zavarják nyugalmában. Vagy más oly müveletek, a melyeknél a hajó összes legénysége egyszerre lép müködésbe, mint pl. a támadási- és védelmi gyakorlatoknál, vagy csak a legénység átöltözésénél az éjjeli szolgálathoz — mindezek oly zürzavaros lármával és zajongással vannak összekötve, hogy a megszokás daczára is az aczélidegzetü embernek is kellemetlenné válik idővel. Hát még annak a szegény lázbetegnek, vagy sulyos sebesültnek, a ki lázas izgatottságban fekszik ott abban az örökké himbálózó keskeny függőágyban!

Nagyon gyakran hiányzik az éltető elem: a friss levegő. A parányi kis ablakok t. i. többnyire vizmentesen le vannak zárva erős vaskapcsokkal, mert különben a kórházat, mely a hajónak a leggyakrabban viz alá merülő részében fekszik, minden perczben elöntené a betóduló viztömeg.

A táplálkozás szintén rendkivül hiányos. Husz-huszonöt napi ut után a friss élelmiszereknek nyoma sincs. Csupa konzervből áll minden étel. Konzerv a hus, a tej, a zöldség, a kenyér. A ki életében kétszer-háromszor megkóstolta ezt a „konzervált életet", az fogalmat alkothat magának felőle, mit teszen az, hetekig, sőt hónapokig konzervel táplálkozni.

A direkt orvosi kezelés pedig e hátrányok mellett talán még a leghálátlanabb. A világosság, mint emlitve lőn, nagyon gyér. A mesterséges világitás még ennél is gyérebb. A mi orvosaink odahaza megszokták a gázvilágnál vagy a villanyfénynél dolgozni; még haragusznak, ha egy óra tartama alatt a fény egyet-egyet pislog. Itt pedig e hajókórházban a világitás egy-két olajmécsből áll, a melyek a tüzbiztonság kedvéért, még egy dróthálózattal vannak körülvéve. A hajó annyira hánykolódik néha, hogy az ember okvetlenül orra buknék, ha mind a két kezével nem kapaszkodnék.

És az orvosnak mégis kell dolgoznia; mégis bele kell vágnia késével az eleven testbe. És lehet, hogy egy miliméterrel mélyebben vágva, az élő testből egy hulla lenne.

Magától értetődik, hogy a nehéz viharok alkalmával van az orvosnak a legtöbb dolga, miután a viharok alatt történnek a legtöbb sebesülések. Ilyenkor pedig néha oly eszeveszettül hánykolódik a hajó, hogy az orvosnak, ha évek óta él is a tengeren és lábai tökéletesen „tenger-szilárdak"-ká lettek is, összetett kezekkel (?) kell végignéznie a reá bizott ember kínjait, a nélkül, hogy a legcsekélyebbet elkövethetné az élete megmentésére.

Ily körülmények között hozták le a kórházba Bogisichot, a nehéz

sebesültet. A jobblába szétzuzódott, az egyik karja kificzamodott, ezenkivül agyrázkódást szenvedett és belső zuzódásokat.

Mindent elkövettünk a megmentésére és minden hasztalan volt. A parancsnok hajlandó lett volna a szegény szenvedőn az által segiteni, hogy kitüzött czélja — Singapure — helyett, a mely kikötő még több, mint 1000 mfdre feküdt, egy más, közelebb fekvő kikötőbe fusson be, a hol esetleg egy szárazföldi kórházba helyeztük volna el a sebesültet. A jó kivánság azonban kivihetetlen maradt. A baleset a dél-khinai vizeken történt, azon a tengeren, mely egy oldalról Cochin-Khina és Anam, más oldalról pedig Borneo és a Philippini szigetek által van bekeritve. A legközelebbi kikötő, a melyben kórházra számithattunk volna, Saigon lett volna. Cochin-Khinában vagy Manilla, Luzson szigetén. Mind a kettő azonban sokkal távolabb volt, sem hogy remélhetni lehetett volna, hogy a beteg még élve éri a szárazföldet. A dühöngő vihar is nagymértékben megnehezitette volna a mentési kisérletnek ezt a nemét.

Igy tehát szegény Bogisich a hajón maradt. Negyednapra kiszenvedett. Negyednapra kitombolta magát a vihar is. Mintha csak azt várta volna, hogy a szegény áldozatot a halálig kínozza; — a mint ez az utolsót lehelte, lecsendesült az is.

A matróz halála után félig bevonták a kereszt-árboczon lengő hadilobogót.

Leirhatatlan benyomást okoz ez a félig bevont lobogó, a gyásznak e néma jele. Egy haláleset az oczeánon kínos, megrenditő benyomást gyakorol a hajó összes személyzetére. Megbénitja a munkaerőt, mélyen deprimálja a kedélyt, megszünteti a társalgást. Egy haláleset a hajón, künn az oczeánon talán a legiszonyubb „memento mori".

A kiszenvedett bajtársat a fedélzetre beemelt nagy csónakok egyikébe helyezték el. Utolsó éjszakáját abban a járműben töltötte, a melyben annyiszor forgott koczkán ifju élete, a melyben oly gyakran nézett szembe a halállal, a midőn izmos kezeiben a hatalmas evezővel küzdött a hömpölygő, óriás hullámokkal.

Szemfedőül ráboritottak egy hadilobogót; a monarchiának legbüszkébb szimbólumát, a melynél szebb és dicsőségesebb szemfedőt a harczokban megőszült hadvezérnek sem adhatnak. E lobogónak a szolgálatában vesztette el életét, e lobogó legyen az utolsó — egyetlen — dicsősége.

A csónak fejénél egy hajólámpa pislogó lángja áraszt gyenge, halvány fényt maga körül. Még ezt a gyenge fényt is el kell boritani. A hajóhidon álló őrtisztet sérti a szokatlan fény; a közelben levő

halvány sugár káprázatja szemeit és nem láthatja a szembe jövő hajók jelző lámpáit. A holt embernek adott végkegyelet kétszáz embernek kerülhet az életébe, — ezért kell elfödni még e gyenge sugárt is.

Az elhunyt mellé két diszőr van kirendelve, kezükben egy széles markolatu, nehéz pallost tartanak, a minővel egykoron a tengerészkatonák harczoltak. Az elhunyt bajtárssal ugyanegy szigetről származó fiuk önként jelentkeztek az őrségre. Lemondtak zaklatott napjaiknak egyetlen élvezetéről, az alvásról, hogy megadják bajtársuknak az utolsó tiszteletet.

A fedélzeten néma csend van. Mintha Bogisich-csal a többi élet is kihalt volna. Még a hajó meneteléhez megkivánt vitorla-manöverekre sincs szükség. A kedvező irányu szél alatt duzzadtan hord valamennyi vitorla és nyomásuk alatt a hajó oldalt dülve, gyorsan szeli orrával a fehér habu hullámokat.

Az éj gyönyörü, fölséges. Egyike azoknak a bübájos éjjeleknek, a melyek csak a szubtropikus éghajlat alatt a nyilt oczeánon élvezhetők. Sehol sem oly szép sötétkék az égbolt, sehol sem oly ragyogók a csillagok és nincs balzsamosabb, lágyabb levegő, mint ezeken a vidékeken, a déli szélességnek ezen a magaslatán.

A hajó nesztelenül surran a lecsendesült oczeán sötét, sima tükrén. Duzzadó, hatalmas vitorláival mint egy mesebeli óriási madár száll tova. A középárbocz csucsáról kisértetesen hangzik le a szokatlan csend által odacsalt fregatt madár rekedt kiáltása és a vészsirályok panaszos vijjogása. Ezeket a vihar hajtotta ki ide az oczeánra, száz meg száz mértföldre a szárazföldtől és most az árboczokon pihenik ki magukat, mig megpillantanak valahol egy magányos szirtfokot, az ő otthonukat.

Néma csend mindenütt. Mintha egy vihar megrongálta hajóroncs lebegne a vizen és nem egy legénységgel tultömött hadihajó.

Mi egészen más élet van itt normális viszonyok között a napnak ennek a szakában! — A fedélzet előrésze ilyenkor el van fedve a matrózokkal, a kik körbe ülve vagy körbe feküdve — egyiknek a feje a másiknak ölébe nyugszik — külön kis csoportokat képeznek nemzetiségük szerint, vagy a szerint, a mint ugyanegy szigetnek e fiai. Az egyes csoportokban vigan, zajos egyvelegben hangzik fel a gondatlan fiuk pajkos nevetése, hahotája, a melyre az egyik czimborának kissé durva matróztréfája szolgáltatja az okot. A másik csoportban egy élénk fantáziáju, világlátott altiszt beszéli éleményeit az emberevő vadak szigeteiről. A fedélzet cseng sok nemzetiségü hazánknak minden

nyelvü énekétől. Egynéhány barnaképü olasz fiu egy kisebb rangu szinésztruppot megszégyenitő präcizitással énekli a busszerelmes dalt:

„Ogni sera di sotto al mio balcone . . .“

A nagy árbocz tövében lehevert csoportból honvágyat gerjesztően hangzik a:

„Kék nefelejts virágzik a tó tükrén . . .“

kezdetü dal.

A másik sarokban a horvát fiuk emlékeznek meg otthon hagyott kedveseikről:

„Ti si moja, moja, Ljubicza.“

Amodább a bécsi fiuk keck gassenhauerje:

„Das is dem Weana sein Schan . . .«

Zsibongó, zajos élet van itt máskor minden zugban. Ének, kaczaj, duhajkodás és tréfa, a mig közbeszól egy — harsány vezényszó, a melyre felvillanyozva ugrálnak fel helyeikről.

A különböző nemzetiségü csoportok egygyé olvadnak össze. Az ember megszünik „nemzet“ lenni, hanem lesz belőle katona, matróz, bajtárs! A magyar, olasz, horvát és dalmát együtt dolgozik a veszedelmesen magas árboczon, a talpnyi keskeny vitorlarudon. Vállvetve, egymást segitve, biztatva. Dolgoznak, kinlódnak együtt: egymás mellé szorulnak, mint viharban a fecskék a rengő ágon. Ujjaikról letöri a körmöt az orkántól duzzasztott, csapkodó vitorla; arczukat feltöri a horzsoló kötél; meztelen vállukat csipi, metszi az éles szél meg a hullámok tetejéről lesepert sós hab és végigfoly a nehéz munkától kivert izzadtság vihar- és napbarnitotta arczukon!

Igy van ez máskor — és most néma csend van mindenütt. Mintha kihalt volna minden élet.

A hajó orrán és az előárboczon guggoló őrszemek vontatott, éneklő kiáltásain kivül egy hang sem hallható a fedélzeten. A szolgálatban levő matrózok leheverednek az árboczok tövébe a kötélcsomagokra, a csigákra. Hallgat valamennyi. Nincs ének, nincs lárma, nincs vig tréfálkozás. Legfeljebb halkan suttognak egymással. Az a halvány fényü mécses a csónak fejénél elvág minden életet.

A holt bajtárs a nagy csónakban eszébe juttatja valamennyinek, hogy — ember. Eszébe juttatja az otthont, mely sok-sok ezer mértföldre van innen; a remegő, reszkető anyát, a ki szivszakadva, zokogva bocsátá utra, a veszélyekkel teljes, nehéz utra szeretett gyermekét; az édes anyát, a kinek lelke, szeme mint védőangyal ott lebeg fölötte istent kisértő nehéz munkájában. Eszébe juttatja az imádott arát, a váró menyasszonyt; a hitvest, a gyermekeket, a kik otthon, az édes

Tengerész-temetés a kikötőben.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

otthonban a tengerparton játszva, elmerengnek a sima tükrön tovalibbenő fehér vitorlán, mely eszükbe juttatja a messze-távol vizeken himbálózó hajót, a melyen az édes apa, a férj küzd nehéz életével.

A durva, barna arczokon végigfoly a könny és a kérges tenyér szégyenkezve törli a szemeket.

Ne szégyeld jó fiu! Sem a könyeket, sem a kérges tenyeret. Érző szived sajtolja ki a könyeket és a férfias, szivedző munka tette kérgessé a tenyered. Becsületedre válik mind a kettő! . . .

Temetésre virradt a másnap reggele. A halottat kiemelik a csónakból és elhelyezik egy állványra a fedélzet hátsó részén, a lobogó közelében, e szentelt helyre. Olyan tisztelet ez, a melyben csak halála révén részesülhet. Közember vagy altiszt erre a helyre kizárólag csak szolgálatban léphet. Temetése előtt megadják neki ez utolsó végtiszteletet is. Koporsója . . . az az, hogy nincs is koporsója.

A függő ágyába van bevarrva; abba a keskeny, durva vászondarabba, a melyen talán egész életének a legboldogabb, legnyugalmasabb óráit töltötte. A lábára egy nagy ágyugolyó van kötve, mely lehuzza oda mélyre, az oczeán fenekére, a sirba. A négyezer mély sirba, korállok és csigák közé.

A hulla le van födve a hadi lobogóval. Körülötte legjobb barátai, nagyobbára legközelebbi honfitársai. Egyikük az elhunyt bajtárs feje alá dugja azt a maroknyi kis földet, az egyetlen, drága hantot, melyet a *saját* számára hozott magával Lagostának imádott földjéről.

A hajót megállitják mentében.

A vitorlákat ugy állitják szembe egymással, hogy mig egy részük hátulról fogja föl a szelet, a másik részüket elölről nyomja a szél. Ez által egyenlő mértékben hajtatva előre és hátra, a hajó megáll egy helyen.

A hajó összes legénysége ki van vonulva a fedélzetre.

Szünetel minden munka. Az egész személyzet diszben van, a parancsnoktól kezdve a legutolsó árbocz-legényig.

Ünnepies csend, nyomasztó, sajátságos hangulat uralkodik az egész hajón.

A kürt recsegő hangja vigyázz-t parancsol. Megjelen a *parancsnok*, a monarchia e talpalattnyi kis földjének teljhatalmu ura; a kinek ajkáról nem hallottak egyebet, mint megmásithatlan szigoru parancsszót; a kinek személyét az évszázadok szokása által nimbuszszá vált nagy tekintély veszi körül. A vén tengerésznek arczán látható a megindultság, a meghatottság.

Egy rövid beszédet tart a legénységhez. Megszakitott, rövid mon-

datokban beszél, érczes és tiszta hangon, mintha most is a hajóhidon vezényelne. De minden szava fáj és megható. Minden szava a szivhez szól és elszoritja azt, a meztelen vállu matróznak és az arany-vállrojtos tisztnek egyaránt végigfoly a köny az arczán.

A rövid beszéd után egy még rövidebb ima következik. Az imát nem kiséri sem orgona, sem kórus, sem zenekar és az ima mégis megható. Csak egyetlen hangszer van, az érdes hangu recsegő kürt. A kürtös honfitársa a halottnak. Gyermekkorukban együtt szedték a kagylót Lagosta sziklás partjain. Neki jutott a szerep: megadni a végtiszteletnek ez utolsó mozzanatát.

Sohasem hittem volna, hogy e jelentéktelen hangszeren ily mélabus, szivhez szóló hangokat lehessen létre hozni. Mintha a lelkét, a bajtárs kesergő bánatát akarná belélehelni abba a sárgarézdarabba, oly busan szomoruan szólanak a recsegő hangok.

A hullát leemelik az állványról és megindulnak vele a *jobboldali lépcsőhöz*. Ez is olyan tisztelet, mely csak a halottnak jut osztályrészül.

A fegyverbe lépett őrség balra néz és tiszteleg. A parancsnok és a köréje gyült tisztikar elkisérik a halottat a lépcsőig. Ott fölteszik a hullát — lábaival kifelé — egy lejtős deszkára, melynek a külső vége kiér a tenger szine fölé. A deszka belső végét fölemelik lassan, ünnepélyesen. A hulla megindul rajta, lesiklik róla és a következő pillanatban Bogisich, a derék matróz, a szeretett bajtárs eltünik az oczeánban, a végtelen sir mélyében . . .

***

— Föl a lobogót! — Árboczra föl! Ki a vitorlarudra! Jobbra forditsd! Huzd le!

A hátravont vitorlákat a középárboczon nekiforditják a szél irányának. A szél belefekszik teljes erővel és a hajó duzzadó vitorlákkal hagyja ott a temetőt és gyorsan folytatta utját a végtelen oczeánon.

A kék Adriának egy félreeső kis szigetén egy öreg, törődött anyóka áll a tengerparton. Elmerengve nézi a hattyuként lebegő fehér vitorlákat, e nesztelenül tovasikló halászbárkákat. Egy ilyen bárkával tünt el évekkel ezelőtt az ő férje is, a kit utólért a bóra a sik tengeren és nem tért többé vissza soha. Megnyugodott benne, beletörődött. Tengerész sorsa ez.

Vigaszt talált a fiában, az ő egyetlen drága gyermekében, a kenyérkeresőjében. És most ez is elment. Elment messzé-messze vizekre, a királyt szolgálni. Az is a tengeren jár, távol oczeánokon, idegen

földeken. De nem halászbárkán, törékeny sajkával, hanem egy hatalmas hajón, egy büszke fregatton.

Ezt a fiut várja.

Ezt a fiut, a ki az ő reménye, vágya, élete, szivdobbanása. A szegény öreg asszony kuporgat, éhezik, nélkülöz. Jó lesz a fiunak, ha majd hazajön egykoron. Mily boldog lesz, mily gazdag lesz ő akkor, ha egyszer itthon lesz a várva-várt fiu! Ha keblére szoritja széles vállait, ha megcsókolja a barna arczát! Oh csak jönne már!

Es a szegény, törődött anyóka a tengerparton vár, vár, és remél. És jön a fiu helyett a levél:

„Fia meghalt; meghalt, mint derék, bátor tengerész. Meghalt a király, a haza szolgálatában. Sirja ott van az Oczeán fenekén, 15° 8′ és 34″-re az Egyenlitőtől északra és 114° 30′ 24″ re Greenwichtől keletre. Sirja meg van jelölve az évkönyvekben és tiszteletben tartjuk a hű katona, a bátor tengerész áldott emlékét.“

Szegény öreg asszony! Szegény anya. Mit neki az emlék az évkönyvekben. Mit tud ő északi szélességről, keleti hosszuságról?!

Egy durván összetákolt, egyszerü fakereszt itt a temetőben, az ő közelében többet érne neki, mint egy aranyozott márványoszlop ott a távolban.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM-JEGYZÉK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Tartalom-jegyzék.

I. RÉSZ.

A TENGER ÉS HADITENGERÉSZET.

Oldal

Cotillon és magántáncz 9
Vitorla-manöverek.

Szélcsend 23
A matrózéletből.

A mi csatahajóink 39

Tengeri ütközet 53

A torpedó 69

A mélységes tenger 83
A viz és a föld felülete. — Milyen nagyok a tengerek? — A tenger mélysége. — Mérő zsinór. — Brooke gömbje. — Thompson apparátusa. — A Tuscerora fenék. — Mennyit nyom a viz és a föld?

A fenséges tenger 91
A tenger szine. — Caprii kék barlang. — Zátonyok. — A vihar-fok „veres“ tenger. — A viharos tenger szine. — A tenger átlátszósága. — Fényképezés a tenger fenekén. — A tenger hőmérséke. — Mit talált Du Petit Touars? — A hullámok magassága és hossza. — A „Novara“ fregatta a Csendes-Oczeánon. — A „Zrinyi“ az indiai Oczeánon. — A „Kalema“ Felső-Quineában. — Punta d'Ostro.

Czéllövés a tengeren 103
Készülődés a czéllövészethez. — „Albrecht főherceg“ mint vezérhajó. — „Custozza.“ — Kráterek a tengeren. — Krupp-ágyuk. — Bronz-ágyuk. — Mitrailleusök és revolver-ágyuk. — Szökőkutak.

Oldal

Mentés a tengeren 113

Maltából Zanteba. — Először a tengeren. — Präciz munka. — A mentő-csónak. — „A czápák!“ — Éppen jókor! — Életre hozatal a csónakban — Kedvezőtlen viszonyok. — Silay mentő-apparátusa. — Első segély a hajón. — A hajókórházban. — Beszorult matróz. — Tüzveszély. — Óvintézkedések. — Az „extincteur“. — A hajó elhagyása. — „Mindnyájan egyért!“

II. RÉSZ.

ÁZSIA KÖRÜL.

Indulás I. 133

Változatosság. — A Narentán. — Unalom és vágyak. — Sürgöny! — A szárazon. — Az Archiduchessa Carlottán. — Towuhabohu.

Indulás II. 145

Készen. — Bucsuzás. — Indulás. — Fehér kendő a Fort-Moussilon. — Az „Uhu“ bucsuja. — Ismerkedés a „Zrinyivel.“ — A „Zrinyi“ utja. — Ellenkező szelek. — Találkozás az „Aurorával.“ — Bucsu Európától. — Megérkezés.

Port-Said 155

A kikötő látképe. — A szénváros. — Óriási vám. — Szénberakás. — A város. — Rablás. — Achmet, a polyglott gamin. — A bazárban.

A suezi csatornában és a Veres-tengeren 165

A csatorna forgalma. — Érintkező végletek. — A sivatag. — Baksis! — A suezi vasut. — Mózes kutja. — Személyzet szaporitás. — Kezdődik a forróság. — Czápa-vadászat.

AZ INDIAI GIBRALTÁR.

Aden I. 179

Reflexiók. — Sivárság. — Történelem. — Hogyan kolonizál Anglia. — Steamer-Point. — Szőke négerek. — „Have a dive!“ — Szomali nők. — Az ördög nagyanyja.

Aden II. 185

A sivatag hajója. — Huszárok teveháton. — Az országuton. — Szomali kocsis, angol rendőr. — A cisternák. — „Botanikus“ kert. — Gyilkos forróság. — A „Punka.“ — Pomológia — Imádkozó arab.

CEYLON SZIGETÉN.

Colombo I. 195

Az indiai Oczeánon. — Colombo, India gyöngye. — Egy darab a paradicsomból. — Szinek.

Oldal

Colombo II. 206

A Galle Face. — Az Oczeán partján. — A Polo. — Highlander Band. — Néző közönség. — Az én „herczegnőm“. — Magyarul!

Singapure 215

Az egyenlitő alatt. — Bungalowk és contorok. — Lakosság. — Ruházat. — Betel. — Khinaiak mint élesztő. — Japán nők. — Nemzetközi csőcselék. Tigrisek, kigyók, Lassao és kés. — Esti élet. Büvészek. — Végletek az igényekben. — Kevés a nő. — Éghajlat és acclimatizatió. — Mosquitok és Preackling heat. — Európaiak a tropusokon. — A „Curry“. — „Brandy with soda.“ — Singapure mint „nyaraló“. — Európai nők. — Nincs szobaleány. — Európai Ázsia. — A czölöp-faluban.

SHANGHAIBAN.

I. Első séta Khina városában 239

Parfümözött tanács és zsebkendő. — Jinirikshaw és kuli. — Csun-Hing ur gyászban. — Angol nyelv khinai grammatikával. — A kulik megindulnak. — Bérbe adott városok. — Vegyes törvényszék. — Családi élet az utczán. — A palankin és mandarin. — Bambusz mint akadályháritó. — Szeny, büz és piszok. — Khinai miss és amerikai lady. — Gong és zongora.

II. Khinai estély 249

A Csing-Foong utczában. — Mandarinok. — Bengál „varázs-ütések“. — Tüzijáték for ever. — Névjegyek és etiquette. — Kwong-Sing ur gálában. — Fogadtatás. — Szobák és butorok. — Sanghai-i jeunesse d'orée. — Opium és pezsgő. — Különböző ázsiai illatok. — Kiváncsiság. — „Dsing“-cho!

III. Kwong ur vacsorája 257

Sam-Huen és A-Yuen-Hang. — Elefántcsont evőeszköz. — A menü. — Az italok. — Tengerész-kadettek bravurja. — Thea, dinnyemag és rizs. — Forró viz és legyező. — Szucsaui lotosvirágok. — Khinai románcz. — Lenyelt tük. — A-Hang ur el van ragadtatva.

IV. Khinai szinház 265

Indulás a Sing-Songba. — A nézőtér. — A szinpad. — Az orchester. — A hős tenor. — A kulisszák mögött. — Hogyan lesz Li-Han urból O-Yana kisasszony? — Elnyomoritott lábak. — Mi az oka? — A „lotos kehely.“

V. Nők és orvosok 273

A nő társadalmi és egyéni világa. — „Ősök imádata“ mint legfőbb dogma. — A „Fengshiu.“ — „Yo“ és „In“. — A khinai „der-die-das.“ — A „kék Sárkány“ ás „Fehér Tigris.“ — Mit mond a csizió? — Lelenczházak. — Anatomia. — Physologia. — Therapiai.

VI. A társadalom 281

Sampangok és dzsunkék. — Vendégszeretet. — Fiuk és leányok. — Khinai tudomány és philosophia. — „Az áldozás.“ — Érdekes gyüj emények. — A büntető kodex. — Családi érzék. — Vasutak. — Hajózás. — Harczászat.

Oldal

VII. A lücsungkhói parádé 289

A khinai Pola — Khinai tengerésztiszti — Öt ember kivégzése lopás miatt. — A generális. — Fehér alezredes — A gyakorlótéren. — Krupp-ágyuk. — Fölvonuló csapatok. — Zsold nélkül. — Kétlábu tüzérlovak. — Ő exczellenczája. — A manőver. — Ezer ember egy sorban. — A defilirozás. — A viszonzás.

VIII. Opiumszivás 301

Megforditott világ. — Az opiumszivók. — Egy khinai kivándorló hajó. — Temető a hajón. — Az opium-szobában. — Opium-házak Sanghaiban. — Khinai „liliomszálak". — Khinai toilette. — A zene. — Khinai dal. — A kinai taps. — Egy kis fiziologia. — Az opium hatása. — Az opium-mámor. — Az opium-elzüllés.

ÁZSIAI ÁLLAPOTOK.

I. Kiu-Klang 313

Egy „kis város" a Sárga folyam partján. — Az utczák. — Mezteleségek. — Hulla az utban. — Holttestekkel trágyázott földek. — A papirpénz mint áldozat. — Ősök és apák. — A nő „méltósága" Khinában. — A vizen lakó csőcselék. — Gyerekek a puttonyban és a disznóólban. — Fiuk és leányok. — Éléskamra a csónakon.

II. Khina igazságszolgáltatás 321

Khinai tájkép. — Rizsföldek, theaföldek, madarak. — Gyanus fáczán-pecsenye. — A kivégzések háza. — Az elrettentő freskók. — A börtönök és kinzó-kamarák. — A lefejezendők gyüjteménye. — A khinai büntető törvényszék. — A biró. — A vádlottak. — Az itélet. — Vérnyomok a földön. — A végrehajtás. — Iszonyuságok.

NANKINGBAN.

I. A khinai főváros 331

Sok puskapor. — Lün-Yoo tábornok korvettünkön. — Khinai kiváncsiság. — A Yangtce-Kiang folyó. — Árviz, büz és piszok. — Két európaizált mandarin. — A palankinban. — A nankingi kőfal. — A város látképe. — Nincs porczellán-torony. — A kapu utálatosságai. — Khinai laczi-konyhák. — A büdösségek maximuma. — Olcsó élet. — A csőcselék tolakodik. — Kath. hittéritők. — A magasabb udvariasság — Confucius hires temploma. — A nagy harang — Borravaló. — Two dollár! — A nankingi arzenál csodája. — Megint a palankinban. — A ming-dinasztia sirvárosa. — Porczellán emlék.

II. A nankingi taotay-nál 345

Megérkezés ő exczellenczája palotájába. — A khinai névjegyek. — Szótag-irás. — Entrées! — Lapos orrok. — A teriték. — Eszünk. — A pörkölt dinnyemag és a thea. — A shamsu és rakhi. — Étlen-szomjan. — A menu. — Egy rossz vicz következései. — Finished!

Oldal

AZ ELZÁRT ORSZÁGBÓL.

Korea 355
Missziónk fontosabb része. — Elzárkózva a világtól. — Egy polyglott honfitárs. — Az „Estrem Orient“ népkeveréke. — Egy kis történelem és földrajz. — A véglegesen eltemetett anyós. — Tudományos expedició akadályokkal.
A japán negyed 397
Rokonszenves modor. — Ruházat. — A „nevelő-intézet.“ — Ideiglenes házasság.
Hongkong 409
Angol lobogó alatt. — Öt árboczos hajók. — A Queen-Road. — Husz dollár, tiz cent. — Alkudozó tiszt. — Angol tisztek klubbja — A „goromba“ doktor. — Angol rendőrség. — Gavallér közrendőr. — Honfitársak.
Pulo-Penang 421
Flora és Fauna. — A kikötő. — Etnographia. — Őslakók. — Hindostánban. — A „Hpungi.“ — Sawangsilwadjamahaku kisasszony gyászos tragédiája.
Dsiddah 435
A „Zrinyi“ a szirtek közt. — Kihalt város. — A bazárban. — Arab emlékek. — Kávéházak. — Éva sirja. — Baksics. — Zarándoklás Mekkába. A fekete asszony.

III. RÉSZ.

EPIZÓDOK TENGEREN ÉS SZÁRAZON.

Loin du Bal 451
Huszonnégy óra az Oczeánon 461
A halál torkában 473
Találkozások a tengeren 493
Nehéz kenyér 507
Sárgaláz 521
Krips ur a Yang-Tcén 529
Félreismert lobogó 539
Tengerész a szárazon 547
Kikötői gyöngyélet 557
A kabinban 573
Temetés a tengeren 585

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR ANEKDOTAKINCS

MÜHLBECK KÁROLY rajzaival.

Gyüjtötte és magyarázza **TÓTH BÉLA.**

5 kötet kb. 800 rajzzal.

A min a magyarság Árpádtól a mai napokig jóizüen kacagott s a mibe szelid humorral belefektette életbölcsességét, mindezt az élvezetes és viditó anekdotát garmadába gyüjtötte TÓTH BÉLA, a legszellemesebb magyar tárcairó. A humor és tréfa fényes tüzijátékaiban gyönyörködik, a ki ezeket a lapokat elolvassa; bennük nemcsak a magyarság hagyományos, hires humorára és mókáira talál, hanem a szittya faj szellemének savára is. Mulattatóbb s magyarabb könyv nem is készült még a magyar család számára, mint ez az anekdotagyüjtemény, a mely sok jóizü, bolond furcsa, ámulatba ejtő históriát mesél el, de óva kerüli a trágárságot s a mely finom tükörben mutatja be: min vidult, min kacagott, min mosolygott ezer éven át a magyar.

Az öt kötet ára füzve . . . 24 korona.
» » » » diszkötésben 32 »

Megrendelhető 2 koronás részletekben való törlesztésre is.

DÉRYNÉ NAPLÓJA

Sajtó alá rendezte

BAYER JÓZSEF

Három kötet.

DÉRYNÉ NAPLÓJA. A magyar memoár-irodalom ha nem is gazdag, de van egy kincse, melyet megirigyelhet tőle a legmesszebbre haladott nemzetek irodalma is Ez pedig **DÉRYNÉ NAPLÓJA**. Mikor husz év előtt először megjelent, valóságos lelkesedést keltett, mert egyrészt kitünő korrajz, másrészt jellegzetes őszinteséggel mondja el egy változatosságokban gazdag életnek regényes epizódokban bővelkedő történetét.

A husz évvel ezelőtt megjelent kötet rég elfogyott s ez inditott arra minket, hogy megszerezzük a **NAPLÓ** eredeti kéziratának a tulajdonjogát s ujból kiadjuk, de eltérőleg az első kiadástól: **teljes szövegében s a maga egyszerü csevegő stilusában, ugy a mint Déryné megirta.**

A sajtó alá rendezésre **Bayer Józsefet,** az ismert kiváló irodalomtörténészt kértük föl, kinek gondja lesz arra, hogy a napló a maga teljes szövegében kerüljön a közönség elé.

Tizenhat korhű kép teszi még becsesebbé ezt a munkát, melyeket önálló mellékleteken adunk.

A három kötetes mű ára füzve . . . 15 korona.
» » » diszkötésben 20 »

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Szerkeszti Herczeg Ferenc

IV. évfolyam | 1898. október 16. | 42. szám.

A magyar család *uj időket* él, a mióta arra a feladatra vállalkozott, hogy magyar társaséletet szervezzen. Ezt a feladatát csak ugy teljesitheti, ha a *régi időkből* öröklött nemzeti tőkéjét, faji sajátosságait, hagyományait, hajlamait és tehetségeit teljesen beleilleszti az *uj idők* modern keretébe és alapjává teszi a speciális magyar müveltségnek.

Az igazi, az élő irodalom és müvészet részint vezeti, részint követi ezt az átalakulást.

Az Uj Idők, mint ujság, ezt az irodalmat és ezt a müvészetet ápolja és olvasóival ismerteti, olyan formában, hogy ne jusson eszébe senkinek irigyelni azokat a külföldi irodalmakat, a melyek egy régi, megállapodott és a magyar társadalomnak idegen világ életével foglalkoznak.

Szép, gazdag, változatos tartalmu az Uj Időknek minden száma. Az Uj Idők a legelterjedtebb s ugyszólván az egyedüli képes hetilap, mely a szépirodalom kultiválását tekinti főcéljának. Minden szám két folytatásos regényt és 2—3 önálló elbeszélést közöl, még pedig a legelső magyar irók tollából.

Januárban minden előfizetőnek teljesen dijtalanul pompás nagy szines képet adunk. Valentiny »*Ábránd*«, cimü nagy feltünést keltett festményének müvészi, sok szinben készült sokszorositása ez, mely kizárólag csak előfizetőink számára készül s ugy méreteinél, mint megkapó tárgyánál s a legtökéletesebb kivitelénél fogva minden magyar szalonnak a disze lesz.

Az UJ IDŐK előfizetési ára:

Negyedévre . **4** korona. | Egész évre . **16** korona.

Félévre . . **8** korona. | Egyes szám ara **30** fil.

Kiadóhivatal:

Budapesten, Andrássy-ut 10. szám alatt.

Mutatványszámot kérésre ingyen küldünk.

SZINES KÖNYVEK

Egy-egy kötet ára 1 korona 50 fillér.

Szines Könyvek cím alatt összegyüjtjük a modern magyar próza uj és legjelesebb alkotásait. Tartalomban, irányban és kiállításban előkelő s minden körülmények között a nemesebb iránynak hódolva kivánjuk folytatni gyüjteményünket s csak olyan könyveket illesztünk bele, melyek irodalmi szempontból kiállják a legszigorubb kritikát. Az első regény Szikrának UGODY LILA című kétkötetes munkája, ezt követni fogják: Ambrus Zoltan, Bársony István, Benedek Elek, Bródy Sándor, Gárdonyi Géza, Herczeg Ferenc, Lovik Károly, Malonyay Dezső, Rákosi Viktor, Szomaházy István legújabb munkái. — Előfizetési ára 5 kötetre 7 kor. 50 fillér, 10 kötetre 15 korona . . . . .

A Szines Könyvek kötetei külön-külön is minden könyvkereskedésben kaphatók, de megrendelhetők a kiadónál is . . . . . .

Singer és Wolfner
kiadó-könyvkereskedése.

KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Uj Idők

Szépirodalmi képes hetilap.

Szerkeszti

Herczeg Ferenc.

Negyedévre 4 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, Andrássy-ut 10.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár